Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Шолжа-гIалан горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а Шолжа-гIалан къахьегамхой депутатий Совета а орган

Кхаьра 2 Октябрь 1957 шу № 28 (2143) Мах 20 кеп.

Беррига а низ тIабахийта Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна тIаийца социалистически яхьа декхараш кхоачашдарна

СССР-а Министрий Советерча Центральни Статистически Управленен Хоам

Шура яккхарах а кийчъярах а

Вай мехка юрта боахаман къахьегамхоша, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизара дерригача адамий дезача денна ма-боаггIара накъа баха яхь а лувцаш, юртабоахаман продукци яккхар лакхду.

ЛоархIам болаш лакхденнад шура яккхар. Колхозашкеи совхозашкеи продуктивность лакхъяларахи доахан дебадарахи укх 1957-ча шера 8 бетта соаххарча цу ханаца нийсдича 21 процент лакхденнад шура яккхар. Латвийски ССР-а колхозашеи совхозашеи пайда ийбеча льаттан хIара 100 гектарах лоархIаш 141 центнер шура яьккхай. Иштта йоаккхаш:

Эстонски ССР—132 центнер,
Украински ССР—122 центнер,
Молдавски ССР — 108 центнер — шура яьккхай.

Цу хана Московски областерча колхозашеи совхозашеи пайда эцаш долча льаттан хIара 100 гектара тIера лоархIаш 203 центнер а йоаккхаш шура яккхара лакха хьокхамаш даьхад.

Иштта йоаккхаш, Калининградски областе — 181 центнер, Ленинградски областе — 179 центнер, Харьковски областе — 160 центнер, Черкасски областе — 155 центнер, Киевски областе — 150 центнер, Полтавски областе — 136 центнер, Краснодарски крае — 105 центнер шура яьккхай.

Шура яккхар лакхдалара хьокхамаш иштта хьахьувкх дуккача кхыча областашэ а. Калужски областан колхозашеи совхозашеи 1957-ча шера 8 бетта шура яккхар 41 процент лакхдаьд, хIаьта дахача шера цу ханаца нийсдича льаттан 100 гектара тIера лоархIаш сохкарчул 66-ра 94 центнерага кхаччалца лакхдаьд шура яккхар. Тульски областе шура яккхар 38 процент лаккхденнад. Дахача шера цу ханаца нийсдича льаттан хIара 100 гектара тIера лоархIаш 66-ра 90 центнерага кхаьчад шура яккхар. Рязански областе колхозашеи совхозашеи шура яккхар 35 процент лакхдаьд, хIаьта пайда ийбеча льаттан хIара 100 гектара тIера лоархIаш соаххарчул 64-ра 89 центнерага кхаччалца лакхдаьд.

Укх шера шура яккхар лакхдаларах, шура пачхахьалкхенна дIаялар а йохкар а толашагI лел. Укх шера 20 сентябре тIакхоачаш 16,7 млн тонна шури кийчъяь а ийца а яьннай, дахача шера укх ханаца нийсдича 2,6 млн тонна дукхагI я из. Берригача мехка гIолла шура кийчъяра а шура эцара а план 20 сентябре 96 процент кхоачашъяьй.

Шура кийчъяра а шура эцара а план ханал хьалха кхоачашъяьй масса йолча категорех Украински ССР, Белорусски ССР, Молдавски ССР, Латвийски ССР, Литовски ССР, Эстонски ССР, Туркменски ССР. Российски Федераце 22 областо, краяс, автономни республикас шура кийчъяра а шура эцара а план кхоачашъяьй. ЛоархIам боллаш шера йоагIа план тIех кхоачашъяьй Московски, Ленинградски, Белгородски, Воронежски, Калужски, Рязански, Тульски, Липецки, Ростовски областашеи Краснодарски краяси.

Шурий промышленностан предприятеша укх шерарча 8 бетта даьтта даккхар дахача шеран укх ханаца нийсдича 16 процент лакхдаьд.

Юрташкарча къахьегамхой цу карахдаьннараша тешам болийт укх гаргтарча шерашка хьайбаех йоаха продукташ яхарна США-на тIехьа кхе деза аьнна ССКП Центральни Комитето оттадаь декхар кхоачаш дулург хиларах.

СССР-а Министрий Советера Центральни Статистически Управлени.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ШОЛЖА-ГIАЛАН МОЛОТОВСКИ РАЙОНА

цIи хувцарах дола РСФСР-а Лекхерча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолларча Организационни Комитета Шолжа-гIалан Молотовски районах Ленински район аьнна цIи хувца баь соцам чIоагIболба.

РСФСР-а Лакхерча Совета Президиума Председатель М. ТАРАСОВ.

РСФСР-а Лакхерча Совета Президиума Секретарь И. ЗИМИН.

Москва, 12 сентябре, 1957 шу.

Кагий базар лелаераш бехктокхаме озарах дола

РСФСР-а Лакхерча Совета Президиума

У К А З

Дукха доацаш промышленни продовольственни товараш, юрта боахама продукташ, кассовии товарнии чекаш, кино а театр а хьоккхачеи, кхыйолча предприятешкеи ваха билеташ, книжкаш, ноташ, кхыйола мах бола хIамаш юха а ювхкаш, кагий базар лелаерашцара къовсам чIоагIбарна РСФСР-а Лакхерча Совета Президиумо соцам бу:

1. Оттаде, хьалхагIа кагий базар яьр кхаьннегара пхийттанега кхаччалца ди-бийса даккха лоацилга, е цо базар еш йола хIамаш дIа а яьха, шовзткъеи итт тумага кхаччалца гIод тохилга, нагахь санна цо леладу хIамаш РСФСР-а уголовни кодекса 107-ча статьягI бехктокхаме оза везаш деце.

2. Кагий базар лелаечар дешаш, бехке вар хьатIа а вийхе эше тешаш а тIабийхе, милицера хьаденачул тIехьагIа, кхо ди далалехьа судахочо ше дувц. Кагий базар ераш лацарахи, царна гIод тохарахи йола народни судахочун постановлени сихха чакх а йоаккх, кхы лакхехьа латкъа йиш йоацаш а я.

3. Кагий базар лелаерагI лийцараш е КПЗ-а, е набахта чубоахкабу; чубоахкача хана балхаш дечарна алапеш а телац.

4. Оттаде, кагий базар лелаяр шозалагIа гучадаьлча, бехкебараш уголовни бехктокхамга озалгеи, царна народни суда приговорах е шерага кхаччалца чубахка, е из ха яллалца кхетама — къахьегама болх бе суд елгеи, е базар яь хIамаш дIа а йоахаш, шин бIаь тумага кхаччалца гIод тохалгеи, нагахь санна цар леладу хIамаш РСФСР-и уголовни кодекса 107-ча статьягI кхы боккхагIа болча бехктокхамеи оза везаш деце.

РСФСР-а Лакхерча Совета Президиума Председатель М. ТАРАСОВ.

РСФСР-а Лакхерча Совета Президиума секретарь И. ЗИМИН.

---

13 миллион сом экономи

Сийлахь-боккхача Октябра 40 шу дизар доаттIача бесса дездара социалистически яхье отташ, мехкдаьтта доаккхача промышленностен производственни товарни конторан коллективо тIалаьцад доккхий декхараш: нефтепродукташ кийчъяра а дIадахьийтара а шера йоагIа план ханал хьалхагIа кхоачашъергйолаш, цу продуктай мах кIезгбергболаш. Технологаша шоай дош сийдолаш леладу. Цар нефтепродукташ кийчъяра ийс бетта йоагIа план кхоачашъяьй.

Цу конторас массе хана яхьаца лелабу ший болх, арахецача продуктан мах кIезгбе гIерташ.

Нефтепродуктай мах кIезгбарах технологаша кходаьд 8 бетта 13 миллиони 252 эзари сом ахча. Балха овсарал цу хана планах лаьрхIача 101,4 процент кхоачашъяьй. Нефтепродукташи маьхкдаьттеи кIезигагIа доврглолаш чIоагIа дика лелабаьча балхо кходаьд бIаь тонн совгI коача доагам.

Социалистически яхьан хьалхе лелаю новкъ. Касьянова кулгалдеча шоллагIча цеха коллективо.

Доккхийча толамашца духьал болх нефтяникаш Сийлахь - йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизарна.

О к т я б р а 40 ш у д и з а р а с и й н а

Дикача балхашца

Вай республикан юрта боахахаман къахьегамхошта юкъе Октябра 40 шу дизара сийна денгара ди мел доал шерлуш я социалистически яхь. Укх деношка «колхозное знамя» цIи йолча Хьалха-мартан района газето хоамбир «шин дийнахь 30 гектара тIара» хьажкIиш чуийцай аьнна. Цун оагIона тIа язду: Совхоза ийс отделене дика хьийкъай хьажкIиш. ХIанзалехьа а шин дийнахь чуийцача 30 гектарал совнах 150 гектара тIара хьажкIиш чуийцай аьнна.

ХIара дийнахь 50—60 болхло аравоал хьажкIиш чуэца.

ХьажкIиш чуэцар кечьяра дика хьокхамаш гойт нн. Гажаева Сабиратас а, Мухашкина Зинаидас а, Газиев Александрас а и. кх. дI. болчара а. Совхоза коллективо тIадоацам баьб Октябра 40-шу кхоачаш дерригача юрта боахама балхаш чудерзаде аьнна.

Денгара ди мел доал сов дувл нохчаша а гIалгIаша а шоай республика юхаоттаярна юрта боахама а, промышленносте а, деча гIулакхех вай газеташа ду хоамаш. Республика юхаоттаеш ГIалгIаша беча балхах лаьца укх деношка МагIалбика района «Ленина байракх» цIи йолча газето ший оагIонаш тIа кепатехай зоотехник волча Беков Хаматханах лаьца статья. Цу статьяс дувц: юрта бахача наха чIоагIа сий ду цун. Къона специалист волча н. Беков Хаматхана ший балха говзал лу хьайбашлеладеча фермай болхлошта, болх дика дIаотабарнеи, балха тIа дика толамаш дахарнеи гIо ду Бековс царна. Цун кулгалца дIахьош ца «Ингушски» совхоза 1 отделене доаханна Iанна силос кечъяра гIулакх.

Зоотехник н. Беков Хаматхана кулгалца цу отделене хIанзалехьа а ши эзар тонн совгI силос кийчъяьй. Цу гIулакхо гIо дергда хьайбай маша кхы а лакха даккхарна. ХIанз укх сахьате н. Беков кулгал деш ва доаханна Iанчухьа дахка кхийнаш кийчдарна.

ИСАЕВ.

Маьхкдаьтта лохарий толамаш

Ийс бетта йола план ханал хьалха кхоачашъяра рапорт делар «Октябрьнефта» бурув тохачар. Октябра бетта планах тоха дезаш дола йиъ бIаь метр совгI бурув техар цар.

Октябрь хилалехьа хьалхарча яхьах дикагIа дола толамаш даьхад шера хинна программа кхоачашъяьча бурувтохача мастер Дмитрий Саломотин волча бригадас, ГIойтIанкертерча даькъ тIара № 12 йолча скважинал ханал 14 ди хьалха бурув теха яьлар из бригада. Яхьа хьалха латтараша 87 процентага хьал кхачийтар хIама хьадеш йола ха. ХIанз толамаш а доахаш бурув теха даьннача скважинашта тохкам беш ба уж.

Буровой мастераш Виталий Гайдышев а Виктор Ткаченко а волаш, Илдарха гIалийтIарча разведочни даькъ тIарча бригадаш а яхье этта дикагIа дола толамаш даьхад. Никитин Эдуарда бригада а лакхерча производственни хьокхамаш даьхад.

Советски Iаьдала шовзткъа шу дизара сийна, дикача гIулакхашца накъа баха, шоашта хьалха декхара оттадаьд маьхкдаьттан разведчикаша: ялхлагIча пятилеткан шоллагIча шера план 7 ноябрь тIакхоачаш йизза кхоачашъе аьнна.

А. БАКАЛЮК,
«Октябрьнефтан» бурувтохача конторан инженер.

Октябра сийна балха толамаш

Кастта хьоттача Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, шоашта хьалхашка латтача доккхийча балхашта керда толамаш доахаш ба Наьсарен районерча Ворошиловски совхоза къахьегамхой. Iалаьмате дика хьийкъа коарталаши хьажкIаши чуэцаш ба хIанз совхоза болхлой. Совхоза ТIой-юртарча отделенен кхоалагIча бригада болхлой коартолаш чуэцаш балха боарамаш тIеххкоачаш деш къахьегаш ба: Кодзоев Ахьмад, Олигова Золотхан, Гадаборшева Лайла, 70 шу даьнна йоккха саг Шунделиева Шарстан, Толкачева Лида, 58 шу даьнна Олигова Совдат.

Бригаданна эшачунга дика хьожаш, бригада членашта юкъе политически-кхетама болх лелабеш ба бригадир Олигов Висангири а учетчик Султыгов Махьмад а.

Т. ХАСИЕВ.

БИЗЗАЬЧА КХОАЧАМЦА

Ворошиловски совхоза ТIойюртарча отделенен кхоалагIча бригада керда тIадоаладе лаьрхIа 200 етти 100 кагий доахани да. Цу тIадоагIаргдолча доаханна биззаь кхоачам болаш йIайха а сийрда а чудохка моттиг кийчъяьй. Царна лаьрхIа базанна юхе 1700 тонн хьажкIий силос льаттах еллай, 180 тонн дикача аьла а баьккхача цаIи ахи боарама

Уккх шерарча свеклах даьккха 6 миллион пунт шекар

Винница, Уладовски шекар доаккхача завода коллективо Винницки шекар доаккхача треста ерригача предприятел хьалхагIа сентябрь бетта йоагIа план кхоачашъяьй. Сентябрь бутт бовлехь цу предприятес итт эзар пунт продукци кхы совгI лургья.

Винницки экономически районера шекар доаккхача заводаша укх шерача свеклах даьккхад 6,5 миллион пунт шекар, дIадахача шера укх хана даьккхачул 2 миллион пунт совгI.

Советски Союзе гIолла

МОСКВА. Ерригсоюзан юртбоахаман выставка 1957 шера.
Ерригсоюзан юртбоахаман выставке укх шера вIашагIделлад дикача заводах дола доахан дохкилга.
СУРТА ТIА: Городока хьайбаш леладеча моттиге. Йохка лаьрхIа йола бугIилгаш гойташ йола моттиг.
Л. Великжанина сурт. Фотохроника ТАСС.

Планаш ханал хьалха кхоачашъяьй

Калининградски областера юртбоахаман къахьегамхой ССКП-н XX съезда соцамаш кхоачашбарна а, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40-шу дизара сийна а дикача гIулакхашца накъа бахарна болча къовсамах шурен фуъаши дIадалара а, пачахьалкхенга дохкара а планаш, ханал хьалха, 16 сентябре кхоачашяьй. ДIадахача шера цу хана хинначул 27 процент дукхагIа йолаш 125.5 эзар тонна шурий пачхахьалкхенна дIаенна а ехка а яьннай. Укх шера хIара бIаь гектар юртбоахаман льатташтIара; колхозаша — 134 центнер а, совхозаша — 164 центнер а луш, пачхахьалкхента дIа а елар, ехка а ехкар шура 1956 шера укх хана дIаденна хинначул тIех 24 процент долаш фуъаш а дIаденнад. Паччахьалкхенга йохкарг а я, дIа а лургъя 1957 шу чакхдалалехь 27 эзар тонн шурий.

Укх шера бархI бетта хIара бIаь гектар юртбоахаман льатташ тIара колхозашка 176,7 центнер а, совхозашка — 187,2 центнер а шурий яьккхай. Юкъера дIа лаьрхIача хIара Iаттагара колхозашка 2.239 килограмма йолаш, я 1956 шера хинначул 315 килограмма дукхагI йолаш шура яьккхай, совхозашка — 2,335 килограмма йолаш 1956 шера хинначул 118 килограмма дукхагIа йолаш шура яьккхай.

ДукхагIа хьайбай продукташ яха аьнна шоаш ийбаь социалистически тIалоацамаш кхоачашбара гIулакха—хIанз шой бола низ тIа хьожабаьб областерча колхозаша а совхозаша а, моша а, гIожа а, доакъар кхы тIа Iалашдарнеи, доаханна Iан кхийнаш шой ханнахь тоадарнеи.

* * *

Владимирски областан колхозникаша, а колхозницаша а, МТС болхлоша а, юртабоахаман товзанчаша а, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40-шу дизара сийна социалистически яхь а йоржаяь укх шера 15 сентябра 113 процент кхоачашйир лёна фу дIадаларна оттзаь хинна план. Соахка укх хана денна хинначул 4,7-за дукхагIа деннад, пачхахьалкхенна лендолгунцан фу. Шу чакхдаллалца планал совгI дIалургдолаш да 6,5 эзар центнерал совгI лена фу.

Планал совгIа 38 эзар тонн кIора

Ворошиловски область. «Краснодонуголь» треста № 2 яха шахта «Северная» — Донбассе хьалхале лелаерех я. Цун коллективо шу доладелча денз планал тIех 38 эзар тоннал совгIа кIор баьккхаб. Из, соаххарча диззача шера планал тIехбаьккхачул цаIи ахи боарама дукхагIа ба. Предприятен проектни низ тIехбаьккхача горнякаша, хIара бетта доагам даккхар совдоаккх. ХIанз, лоацдаьча балха ден забояшка хIара ден-буси 300 тонн кIора, шу хьалха боаккхаш хинначул дукхагIа боаккх. Из дуденнад забоян цIендеча наькъий болх дикагIа оттабарахи, цикличин график юкъе йоалаярахи.

ХIара горняко денна дола декхар тIехкхоачашдар цхьан тоннал кIезигагIа хургдоацаш, социалистически яхь оттаяьй шахте.

Шу хьалха Николай Мамай яхачои цун балхацарча новкъосташеи йолайир из тайпа йола социалистически яхь. Укх шера, шу доладелча денз Мамай Николая бригадан хIара доакъашхочо цаI яьккха а ца Iеш, цаI-ахи — шиъи тонн кIора хIара сменах совгIа йоаккх. Укх шера бригадо беррига а 3500 тоннал совгIа планал тIех кIор баьккхаб.

Сурта тIа: Социалистически Къахьегама Турпалхо, забойщикий бригадир Мамай Николайи цун бригадан болхлойи кердача къахьегама коталонашца даькъал бувцаш воалл, «Краснодонуголь» треста «Северная» яхача № 2 шахтан начальник Социалистически Къахьегама Турпалхо — Горлов Николай.

Р. Азриела сурт.
Фотохроника ТАСС.

Республикански партактивера

Сталински районерча Ленина цІарах йолча культуран Дворце партен областной актива собрани хилар сентябрь бетта 26 дийнахь. Цу собране дийцар вай республикерча промышленни предприятеша а, транспорто а, гІишлонаш еча организацеша а Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна социалистически яхьаца тІаийца декхараш мишта кхоачаш ду.

Доклад яьр ССКП обкома текретарь новкъ. Сайко вар.

Докладчика аьлар, Сийлахь-йоккахача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна тІаийцача социалистически яхьаца, болхлошеи кхыча къахьегамхошеи дика къахьегарах доккхий толамаш хиннад Нохч-ГІалгІай республикан боахама. Ахчан маьхаца лаьрхІача, дахача 1956 шерара ха укх ханаца нийсйича, укх шера хьаяь хІамаш 12,4 процент дукхагІа я, къахьегама производительность 11 процент лакхъеннай, хьаяьча хІамай мах чухьнахьа балар бахьан долаш укх шерарча 7 бетта 36,2 миллион сом ходаьд.

Социалистически яхьаца дика болх баьб маьхкдаьтта доаккхараша а, — цар планал совгІ 70 эзар тонн маьхкдаьтта даьккхад.

Социалистически яхьа юкъе мелъяхача предприятеша, массане а, шоашта тІалийца декхараш кхоачаш даьдаларе даьха толамаш дукхха а доккхагІа хургдар. Республикерча 35 предпреятес шоай 8 беттара планаш кхоачаш а яьяц, из бахьан долаш 16 миллион сом мах болаш йола хІамаш паччахьалкхенна дІа ца луш а йисай. Планаш кхоачаш ца еш йисача предприятешта юкъе я крекинг-заводи, Грозненскии Новогрозненскии маьхкдаьтта къестадеш йола заводаши, «Красни молот» яха заводи, Грозненски Новогрозненски ТЭЦ-и, дахчан хІамаш а мебель а ю управлении, Нохч-ГІалгІай АССР оргкомитета чуйоагІача гІишлонашта хІамаш еча управленен промышленности предприятеши, Ассиновски консервни заводи. Во болх баьб республикерча гІишлонаш еш йолча организацеша а. Цар 8 бетта шера йогІа цІенош дара план 20 процент мара кхоачашъяь яц.

Областной партактиван собранес белгал даьккхар, лакхе йийцача предприятеша а кхыяраша а, партийни профсоюзнии юххаьнцарча организацеша, ССКП горкомаша а райкомаша а къахьегамхошта юкъе политически кхетама болх эсала лелабари, цар предприятей кулгалхой кхоачамбоацаршца а гІалаташца а бокъонца къовсам ца лоатабари бахьан долаш планаш кхоачашъяь ца хилар.

Маьхкдаьтта къестадеш йолча Грозненски завода 5-ча цеха начальника новкъ. Кимаковскес аьлар, — кокс яккхара план хьалхагІа кхоачаш йора тха цехо, хІанз тІехьарча хана кхоачаш ца еш йисай, металл ца хилар бахьан долаш. «Красни молот» яха завод тхона 160 тонн металл яла езаш яр, цо цхьа килограмм а енна яц. Металл дала дезаш хиннача кхыча предприятеша 420 томнана меттел 200 тонн мара енна яц. Цу гІулакхо тІехьабаьккхаб тха цеха болх.

«Красни молот» яхача завода парторганизацен секретаро новкъ. Зениловас аьлар, — Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна социалистически яхь кхайкаьраш тха завода болхлой бар, цхьабакъда, укх 8 бетта план кхоачашъяьяц оаха. Завода болх тІехьабоахар металл ца тоъар да. Нагахь санна совнархозо новкъостал дой заводо ший декхараш кхоачашдергда.

№ 12 йолча гІишлони треста, йиьлагІча управленен профсоюза председатела новкъ. Шилос аьлар, — тха управленен болхлоша дІабахача 8 бетта гІишлонащ яра балха план 87 процент мара кхоачашъяьяц. ГІишлонаш хьаеча дІа яхийта езаш йола материалаш тхога ахаш мара хьакхаьчаяц. Совнархоза гІишлонашта эша хІамаш еча предприятеша шоаш болх во а бу тха болх а боха бу. Цул совгІ, йиълагІча управленен плана тІа лаьрхІа цхьаккха а проект а смета а йоащаш, ахча а ца хецаш гІишлонаш а я.

«Горскнефть» яхача маьхкдаьтта доахача управленен начальника новкъ. Литвиновс аьлар:—тха болхлоша а кхыча къахьегамхоша а маьхкдаьтта даккхара хьакъехьа Сийлахь-йокхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна тІаийца социалистически яхьа декхараш кхоачаш даьд. Плано лийрхІачул совгІ 1.150 эзар сом ходаьд. Тха балха юкъе а да кхоачам боацараш, уж дІадаха новкъостал де деза совнархозо.

ДІахо къамаьл дир ССКП райкома Гудермесски секретаро новкъ. Слесаревс. Цо аьлар — — Октябран 40 шу дизара сийна Гудермесски районерча маьхкдаьтта доаккхараша тІаийца декхараш кхоачаш даьд. Локомотива депо болх беш болча къахьегамхошта, август бетта болх дика барагІ, Орджоникидзевски машин - наькъа управленен дІа-юха телаш йола. Це байракх еннай.

Республикан культурни управленен начальника новкъ. Татаевс аьлар — 1954 шера «Чечингстрой» (управляющи новкъ. Чернояров (Гудермесскии, Шалинскии, Шелковскии районашка де доладаь культуран цІенош хІанз а йисте даланза да. Укх шера гІишлонаш е хьожадаьча 105 эзар сом ахчах, 380 эзар сом мара дІадахийтадац. Цул совгІ «Чечингстрой» кхоачаш ца беш бохабаь латт республикански библиотека хьаяра болх а.

Во лел № 12 йолча гІишлоний треста (управляющи новкъ. Смоглюков) культурни гІишлонаш яра болх а. Укх шерара 9 бетта, театр деча 860 эзар сом мах болаш болхбе безача, 70 эзар сома болх мара баьбац.

ГІишлоний болх во лелара бехке, цар кулгалхой меттел, обкома промышленно - транспортни отдел а цун кулгалхо новкъ. Сайко а Нохч-ГІалгІай оргкомитет а я,—аьлар новкъ. Татаевс. Оргкомитето хІанзалца къоастадаьдац новкъ. Черноярова дош. Из треста кулгал дулургдолаш веце балхара мукъа валийта веза, новкъостал дича болх тоалург бале новкъостал де а деза.

Кхы а дукхача новкъосташа дир къамаьлаш.

Ночх-ГІалгІай совнархоза балхах

Российский федерацен 70 совнархозех цаІ йолча Нохч-гІалгІай Совнархозо болх бу кхоалагІа бутт ба.

Совнархоз яьчул тІехьагІа промышленностеи гІишлоний организацешкеи мел хинна кхоачамбоацараш дерригаш а дІадаьхад ала йиш яц.

Цхьабакъда, вахаро а балхо а бакъдаьд промышленностеи гІишлонаш хьалъяреи управлении нийса а эшаш а хилар.

Духхьал НохчІГІалгІай Республикан территорен тІера халкъа боахаман еррига отраслеш вІашагІтохаш цхьалхха цхьа боахам а баь вІашагІтохаро боккха толам лу.

Министерствон бокъонаш шийна енна йолча халкъа боахаман Совето вай промышленноста балхаца дувза мел денна дешаш къестадергда.

Материальни - технически снабжени, транспорт, гІишлоний организацеш цхьан бе йоххаро уж средстваш йоагІача дІа-хьа хьежае дика торо лу. Совнархозо тІаийца моллагІа а соцам чехка кхоачашбе торо хурхъя.

ХьалхагІа лоадамбоаца дош кхоастадеш дукха ха йоае езар Москве яздеш. ХІаьта цкъаза дика мероприятеш цхьацца бахьан увтташ къоачашъе йиш йоацаш юсар. ХІанз Совнархоза гІулакхерча наха, духхьал шоаш производстве а хулаш кхоастаданза даргдоаца дешаш чехка къестаду, практически а чехка а новкъостал ду.

Деррига дика-м хІанз а лелац балха тІехь кхоачамбоацараш кхы а да.

Вай декхар да — хІара денна болх тоабе, моттигерча предложенешка ладувгІа чехка царна жопаш тела а.

ХІанзалехь кІезга дац Совнархоза балха тІехь дика хьокхамаш. Ераш да царха цхьадараш: укх шера 4-ча квартале, Шолжа-гІали тІарча химически завода синтетически спирт доккха цех болх бе йолаяла еза. Июль бетта из хьалъеш цига хиннача хьало из цех ший ханнахьа йисте яккха торо лацар. Август бетта юккъе халкъа боахама Совета ший заседане тІа ше ма-дарра къестадир из цех хьалъеча лела гІулакх:

Совнархозо ший соцама тІа гІишлонаш хьалъю управлени декхарийла йир гІишлонаш хьалъяра темпаш сихье болхлой дукхагІа хилийта беза аьнна.

Снабжени управлени гІишлонаш хьалъярна мел эша материалаш Іалашъе декхарийла йир. ГІулакх хІанз дика лел:

Щек воалалга ялац хІанз ший ханнахьа цех йисте ярг хиларах.

Шолжа-гІали тІарча мясокомбината цеха тхов михо бохабаьбар. ДогІа дилхача хана болх соцабе безаш хилар, цеха помещени а зІамга яр.

Совнархоз цу дешага хьежар; из тоае эша материал дІахийцар, гІишлонаш еча управленена из тоаяр а шеръяр а тІадиллар, хІанз тхов тоабаь боалаш латт, хІаьта цех шеръелга йисте даргдолаш да.

Иштта цу тайпара дола гІулакхаш кхыдараш а даьд Совнархозо хІанзалехь.

Совнархозага хІара денна итташ дола письмоши телеграммаши ух кхыча совнархозашкара вай совнархоза предприятешка хьаеш йола оборудовании нефтепродукташи Іалашъярна новкъостал делга дехаш.

Совнархоза дехар цхьаккха а теркам боацаш дитадац. Совнархоза гІулакхерча наха гоа ца деш жопаш а тел, шоай махулла новкъостал а ду цу совнархозашта.

Вай Совнархоза эгир йоккхагІа йолча «Красный молот» яхача заводо металл ца тоъарах дукккхача хана производственни программа кхоачашъяц. Июль а август а бетташка программа кхоачашъяьяц, хІаьта сентябрь бетта а гІулакх тоаденна дац.

Совнархоза цхьайолча предприятеша валовой продукцен а къахьемага овсарала а план кхоачашъяц.

Ерригача Совнархозе гІолла валовой продукци арахецара пла 102,9%, кхоачаш яь яле а, цхьайолча предприятеша шоай план кхоачашъяц. Масала, «Красный молот» заводо план 95% мара кхоачашъяьяц; хІаьта нохча арахецара план 57,3% мара кхоачашъяьяц.

Ерригача совнархозе гІолла къахьегама овсарала план 1957 ча шера 8 бетта 99,8%, мара кхоачашъяьяц.

Цхьабакъда, 1956 ча шерарча цу ханаца нийсйича къахьегама овсарал Совнархозе гІолла 12,3%, лакхъеннай.

Совнархоза 45 предприятех къахьегама овсарала план кхоачаш ца еш 11 предприяти я.

Совнархозе гІолла капитальни гІишлонаш ярна Іоадеча ахчан план 96,1%, мара кхоачашъяьяц.

Иштта да Совнархозе гІоллара гІулакхаш таханарча дийнахь, 8 бетта баьча балха итоташ. Цунах гуш да 1957 шу йисте даллалца де дукха дасар, Октябра 40 шу дазарна ма-доагІара накъа дахарна паччахьалкхен план тІех кхоачашъе тІалаьца декхара кхоачашде дукха дисад.

Совнархоза предприятей кертера декхараш ераш да:

1. Мехкдаьтта даккхара хьакъехь

30 миллион тонна промышленни мехкдаьтта доалла Илдарха-гІала-Ачалкхе аьнна цІи йоккха мехкдаьттан йІаьхий моттиг Іомаеш, караерзаеш латт.

Мехкдаьттах из моттиг йІаьхий хилар кхы бакъдир дукха ха йоццаш № 23 йолча скважине хиннача фонтано.

Іомае а караерзае а йоалаеннай Заманкул, Биной, Іаьлиюрт, ДаьттагІе, Мелча-хитІе санна йола мехкдаьтта доалла моттигаш.

Геологаша яхачох, цу моттигашка дукхха мехкдаьтта далла декхарийла да. Касттача хана бурув тохарца тохкаргйолаш я уж.

Мехкдаьтта доахаш йолча скважинашка мехкдаьтта даккхар лакхдергдолаш йола вай ханара шоллагІча эксплуатацен а хица мехкдаьттан тІоанаш къестаду а методаш лелае еза.

2. Мехкдаьттах йоаха продукташ яра хьакъех

Мехкдаьттах йоаха продукташ еча болхлоша 8 бетта баьча балха тІехь шоаш кхоачаш де декхарийла болаш диса хинна декхараш кхоачашдир сийрда нефтепродукташ валовой продукции яра тІехьа. Цхьабакъда, еррига ассортиментах йоагІа план кхоачашъяьяц. Уж шоашта тІа диса декхараш кхоачашде еррига торонаш я царга. Укх тІеххьарча хана кийчъяь нефтрепродукташ дІакхахьара балхаш Шолжа-гІалин железнодорожникаша во дарах мехкадаьттан заводашка нефтепродукташ кийчъяр а уж дІаоттаяр а телхаду.

Шолжа-гІалин железнодорожникаша нефтепродукташ шоай ханнахьа дІакхахьарца новкъостал де деза нефтепродукташ еча болхлошта.

Совнархоза промыслаша йоккха мехкдаьттан бедал 40% мара хилац Шолжа-гІали тІерча нефтепродуктай заводашта эшачунга диллача; кхы тІа эша мехкдаьттан бедала 60% арахьара тІаккхухьаш да. Иштта дукха кхычахьара тІаккхухьа мехкдаьтта чулоаттаду моттигаш кхоачам боллаш яц заводашка. Йолаш яраш а оборудованен бизза боагІа кхоачам болаш а яц.

Уж деррига кхоачамбоацараш укх 1957—1958 шерашка дІа а даьха шоай болх тоабе беза.

Доккхий декхараш латт нефтеперaботчикашта хьалхашка продукташ ю шоай установкаш юхатоаяра хьакъехь а.

3. Машинаш хьаяра хьакъехь

Нохч-ГІалгІай Совнархозе машинаш хьаю 4 заводи итташ йола заводашкара а нефтепромыслашкара а механически мастерскеши я. Царна эгир йоккхагІа йолча «Красный молот» яхача заводо шера 900 тонна аьшк-болат лоаладу. ХІаьта транспорта машинаш еча заводо шера 600 тонна аьшк-болат лоаладу: Цо лоалдер брак йолаш а дика а дац. Цудухьа 1958-ча шера денз хьа цига аьшк — болат лоаладергдоацаш соцам баьб Совнархозо.. Цу тайпара соцамаш даьд Совнархозо кхыча предприятешка а.

«Красный молот» яхача заводе машинашта ю оатхалаш лоалаяьчул тІехьагІа хьекхаш шаьръе ца езаш хьаергйола аьшкболат нийса лоаладергдола методаш увттаергъя.

Кулга-кара ду балхаш дергдолаш ахавтоматаши автоматаши увттае еза.

Нохч-ГІалгІай республикерча еррига механически предприятешка нагахь мара кара ца йоагІа инструмент хьаелга вІашагІдоллаш да.

4. Даарий промышленносте

Вай мехка дулх. даьтта, шура яккхар лакхде аьнна оттадаьча юкъарча декхарех дувзаденна доккхий декхараш латт вай даарий промышленноста болхлошта хьалхашка.

Вай даарий продукташ ю предприятеш къаьнара хиларгІ цар техника а технологи а къаьна хиларах, уж чуйола помешенеш готта хиларах, цар тахан вай даарий промышленноста хьалхашка латта декхараш кхоачаш де низ бац. Цудухьа Совнархозо лерхІ укх шера царна цхаяраш юхатоае, керда предприятеш хьалъе, Гормолзавод, коньяки, шампански доккха производаство, кхыяраш а хьалъе.

5. ГІишлонаш хьалъяра хьакъехь

Тайп-тайпарча министерстваштеи ведомстваштеи чуйолхаш хинна гІишлонаш ю организацеш хІанз гІишлонаш еча цхьан упревлене вІашагІтехай.

Укх шера бе безаш дукха болх ба гІишлонаш еча болхлой.

Вай хана цІенош хьаделга цІеной къаьст-къаьстача докъоех цІенош хьалдар монтажа балхаца деш долча хана, Іалаьмате боккхача лоархІаме да цІеной деталеш хьаду производственни базаш вІашагІъехкар.

Шолжа-гІали тІарча гІишлонаш хьалъю ханаш лоацъяр, балхаш дика дар, къаьстта цІенош йисте доахача хана ду балхаш штукатура, басараш хьакхар, иштта кхы цу тайпара дараш а дика дар, цІенош деш дІабода мах лохбар, гІишлонаш еча материалий кхомбар.

1958-60 шерашка Шолжа-гІали тІа хьалъе лерхІ 1 миллиард сом таргта мах болаш йола промышленни предприятеш, нах чубаха а культуранвахара эша а объекташ.

Уж да Совнархоза хьалхашка де дезаш латт кертера декхараш.

Октябра 40 шу дазара дезача денна дикача толамашца накъа бахара тІехь социалистически яхь шерра йоаржаяр. Совнархоза еррига предприятей коллективаша шоашта могар ду паччахьалкхен план а шоаш тІаийца социалисти тІалоацамаш кхоачашдеи тІех кхоачашдеи.

Совнархоза,
Производственни технически отдела начальник
А. ОСИПЬЯН.

Совхоза парторганизацес хьайбай продукташ яхар лакхдаккхара лоаттабу къовсам

Грозненски района № 1 йолча шуран совхоза болхлой ховш ба мел лоархІаме да Коммунистически партес советски адамашта хьалхашка оттадаь сага сих доаккхача дулхахеи, шурахеи, даьттахеи США-ан тІехьаккхера хьакъехьа дола декхар. Октябран хьалхарча социалистически яхьаца лаьца шоай тІалоацамаш кхоачашде гІерташ къахьегаш ба уж. Цу болама кулгалдер совхоза партийни организаци я.

Хьайбай продукташ яхар лакхдаккхара дош дийцад партийни бюрон заседанешка, партийни собранешка болхлой собранешка.

Совхозе дІа-юха тела байракхилгаш я, хьалхаьннача бригада телаш вымпел я, къаьстта дикагІа болхлой сийлен доскана тІа боах, хІара бетта арахецаш берригa божабеттархой къахьегама гІулакхаш хьахьокхаш дола бюллетень да, хІаьта хьайбаш леладечарца болх бе чІоагІбаь агитатораш а ба.

Хьалхле лелаеча болхлоша хьокхам лу кхычарна. Къаьстта цу гІулакхa баьлгалбаьннаб коммунисташ: бригадираш н. н. Клименко В. П., Зацарный Д. Д., Щеглов Ю. М. Доахан леладеш бола А. Н. Умангериев А. Д. Андаширов кхыбараш а шоашта совхозо тІабилла болх безаме чакхбоахаш ба. Совхоза дикагІа болча божабеттархоша н. н. Комплектова Аллас, Щербакова Марияс, Лаврушина Евдокияс, Головченко Галинас н. кх. а сийленца кхоачашду шоай социалистически тІалоацамаш, хІаьта керда, лакхагІа дола декхараш тІа а ийду. Иштта Комплектова А., Головченко. Г. дош деннад шоай балха овсарал 7 проц. лакха а яккха, хІаьта планал совгІ 40 цн. шура яккха аьнна.

1957 шера 10 сентябре лаьрхІача тха совхозо дахача шера укх ханарчул дулх 39 процент е 112 тонн дукхагІа, шура 35 проц. е 4762 центнер дукхагІа кийчъяьй. Фуий план совхозо 102 процент кхоачашъяьй.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизара сийна совхоза коллективо 1957 шера пайда ийбеча лаьттан хІара 100 га лаьрхІа 303 цн шуреи 50 цн дулхеи даккха лаьрхІад. Из хала декхар да, цхьабакъда, из сийлен декхар а да, тха коллективага кхоачаш а дулургда, хІана аьлча, оаха хІанзалехь а пайда ийбеча лаьттан хІара 100 гектара тІера лоархІащ 220 цн шуреи оахача лаьттан хІара 100 гектара тІера лоархІаш 35 цн дулхеи дІаденнад. Шек воалалге ялац укх 1957-ча шера хьайбаех йоаха продукташ ебаярна оахош тІаийца декхараш оаха кхоачашдергхиларах.

ВОЛКОВ,
НГІАССР-а Грозненски района № 1 шурий совхоза парторганизацен секретарь.

МОТТИГЕРЧА ГАЗЕТИЙ ОАГІОНАШ ТІЕРА

Дика накъа гІоргда вай Октябра 40 шу дизара

Советски Союза халкъаша, дирргача прогрессивни адамаша дездегда укх шера Сийлахь — йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизар.

Цу дезача денна кийчлуш Нохч-ГІалгІай къахьегамхоша шоай балхашта тІехь хІара денна толамаш доах. Цу толамех язду «Ленинское знамя» яхача МагІалбикен района газето а «Ленинская правда» яхача Наьсарен района газето а.

«Ленинское знамя» яхачо язду хадданза толамащ доахаш карахдаьннарех кхоачам хинна ца Іещ хьабоагІача, укх бархІ бетта шоашта тІа чІоагІдаьча доахангара хІара беттача Іаттах 1500—1700 килограмм шури яьккхача цІи хезача доахандеттарех, южарех Гигива Аьсетах, Маремах, Розайх,—цар ІантІехь шоай доахан кийчдара еча йоакхонах.

Цу тІа язду «Ингушский» яха совхоз хьажкІиш чуэца йолаяларах. Цу совхоза 4-ча отделенен цхьоалагІча бригадо хьалхарча деношка 30 га хьажкІиш чуийцай.

Трокторист Садакиеви машинист Батыжев НаІибі волча хьажкІиш чуэцача комбайно 2,5 га нормах чуэца йоагІача 4—6 га хьажкІиш чуийъю.

Кара хьажкІиш чуэцаш, дийнахь 500—600 кг. чуэцаш дика балхаш деш ба Салтукиева Роза, Додова Розат, Чинтиева БагІи, кхыбараш а.

Цу совхоза кхоалагІча отделене гидуаргаш ший ханнахьа а ганараш доа ца деш а чуэцалга, паччахьалкхенна уж дІадалар, дІаде цар фу къоастадеш, Іооттадар дика лел. Ший болх дика вІаштІехьа баьккхаб цу отделенен бригадиро Булгучев Беслана. ХІара денна 60—70 тонна ганараш цІенду цун бригадо. 180—240 процент кхоачаш деш дика балхаш ду Бокова Маржана, Дзарахова Совде, Бокова Іайшета, кхыбараша а.

Наьсарен района «Ленинская правда» яхача газето язду Наьсарен вокзалерча мельзавода дикача слесарах Алдиев Саварбиках. Цо ший болх дика а 120—130 процент кхоачашбеш а бу.

Газето язду «Назрановский» яхача совхоза гидуаргаш а кхыйола культураш а чуэцаш деча балхех. Уж балхаш эггира хьалха дІадоладир Пхьилеконгий — юртарчар.

Наьсар - кертерча отделене шин дийнахь 30 гектар гидаургий чуйщар. Балхаш ду моттигаш хала йоллашехь, комбайнера Тумгоев Исраила трактористаца Бештоев Хьамидаца ший норма тІех кхоачашъю. Цу газеташа язду шоашта дукха безача шоай даьй мехка цІабаьхкача тІалгІаша шоай республика юхаметта оттаярна шоаш кхо ца беш деча дикача балхех, вай йоккхача Даьхен чухь мел дахача адамаша санна, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизарна ма-боагІара накъа баха цар шоай балхашта тІехь доахача толамех.

ИСАЕВ, АНИСИМОВ.

Экнаж къонгий юртара исполком

Нохч-ГІалгІай республика юха метта оттаярца доаккха декхараш эттад юртий советашта хьалхашка, цІабоагІа нах хьа тІа эца а, цар балхеи вахареи моттиг вІаштІехьа яккха а, юрташка, вахареи культурани гІулакхаш тоаде а.

Цхьайолча районашка хьалха хинна юртий советаш а, цар депутаташи активаши боацаш хиларагІа Нохч-ГІалгІай АССР-а Оргкомитето Райисполкомашта тІадиллар уж йоацча моттигашка, ханна лаьрхІе юртий исполкомаш а харжа, вахареи культурани гІулакхаш тоадарна юртий Советий йолча бесса бокъо а ле царна аьнна.

Цу тайпара исполкомаш Назрановскии, Советскии, Шалинскии, Саясановскии кхы йолча районий дукхагІча юрташка яьхкай. Цар балха хьалхара декхар да — хьалхале лелаеча колхозникехи, совхозий болхлоехи, юртий интеллигенцехи исполкомашта гонахьа активаш вІашагІтохар.

Укх шера июль бетта йиллаьй Назрановски района Эккаж къонгий юртара исполком. Из йиллаьча денношка болабелар цун председатель. ЦІечоев Абукар а, членаш а актив вІашагІтоха. ХІанз цу активаца 50 саг ва. Уж ба балха хьалхале лелаю совхоза болхлой, гІулакхера нах, юрта интеллигенци. Царна юкъе бригадираш — Мациеви Экажеви, совхозеи школани бухгалтераш — Мальсагови Мержоеви, библиотекарь — Сакалови, клуба заведующи — Добриеви иштта кхыбараши а ба. 25 саг юкъе волаш кхы цхьаькха группа а я активистех, вІашагІтеха. Из къаьстта группа я ший декхар а долаш. Боахама керттера дола гІулакхаш леладу комиссеш а яь дІа-юха бийкъаб исполкомо активисташ, хІара комиссена керте исполкома член а оттавеш. Массаза а йолча депутатий советий хьисапагІа я уж комиссеш.

ХІара комиссен ший отраслегІа доагІа новкъостал ду исполкома балха.

Исполкома член — Албагачиев кульгалдеш волча комиссен новкъостал дир юкъерча хьайбашта доакъар Іалаш деш. Иштта новкъосталаш кхыбараша а дир. Къаьгга дика болх бир активиста — Мациев ИбрахІама бригадо. Цу бригада болхлоша Санталиевси, Холухоеваси, Аралиеваси, Добриеваси кхы дукхха а барашеи шоай балха боарамаш, хІара денна тІеххоачаш дир.

Юрта хьал тоадара болх беча комиссен членаша юрта гІувнаш яха нах вІашагІтехар. 4 тІув йисте яьнна болх беш а я, 7-хьалъеш а латт юрта. ЦІенош деча наха дика новкъостал ду исполкомои цун активои. Юрта хьал тоадеш дика дакъа лоац Альдиев Увойсеи, Хедриев Илезеи, Берсанов Махьмаден-кхыбарашеи. Иштта, актива новкъосталца шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашду исполкомо.

Теркам бе боагІаш ба, нохчий гІалгІай къамий дІадахача баьдеча гІулакхех дисача хІамащца къовсам лоаттабарна исполкомо бу болх.

Корта мукъал дезаш дола нохчийи гІалгІайи къамаш дукккхача хана хала леладир лоаман бІаьхийча нахеи моллашеи. Царна пайданагІа дар, нах шойла къизагІа хилар а хІама ца ховш халара: дукха истий кхувлаш а, вІаший чІир лехаш а иштта кхы дола а хІамаш наха юкъе дусалга.

Цу тайпара политика паччахьан самодержавес а хьалкхоабар. Сийлахь - йоккхача Октябрьски Социалистически революцес хоацайир из, зІамигача къамашца лелаяь акха политика. Советски Іаьдало цхьатарра бокъо а йолаш Советски Союза гражданаш халийтар нахах, цу юкъе гІалгІаех а.

ХІаьта а дІадахача баьдеча гІулакхех хІамаш дисад гІалгІашта юкъе. Цхьабола гІалгІай шоай вахарна зене йола цІийна чІир хІанза а лелаеш ба.

Дукха ха йоаццаш цІавенача Назрановски района цхьан юрта вахача саго, ссуда эцарна, а цІеношта эша материалаш эцарна а эша новкъостал дийхар. Из новкъостал хьо болх беш волчара вІаштІехьа даргда шийга аьлча, управляющи волча ваха тиганзар цо из «ший цІий доаллаш саг ва аьнна».

Цу довна саг ве мегар ца дийцача а, шоай юрта юкъарча къахьегамагІа цхьан дакъа лаца цу наьха йиш ца хилар а, из гІулакх чІоагІа зене хилар а хьахьокх цо.

Цу тайпарча, дІадахача баьдеча гІулакхех дисаьча хІамащара къовсам лоаттабара декхар оттадаьд шоашта хьалхашка Эккаж-къонгий юртарча исполкомои цун председателеи.

Цу балха вІашагІтеха я «сий долча боккхийча наьха совет» цІи а йолаш Алдиев Увойси, Албагачиев Угуси, Сопралиев Аэмати, Гагиев Керами кхыбараши болаш 25 саг юкъе вола актив.

Боккхийча наха хьех «цІий юкъе доалларашта» цу акха гІулакхий зене хилар, вІаший тар. Дикка пайда лу «Сий долча боккхийча наьха совета» балхо. 1930-ча шерашкара денз шойла цІий юкъе доаллаш, дов долаш хинна ши дезал та а тайна, вІашъюххе дІа а этта юкъара болх а беш боахк хІанза.

Цкъа клубе, гІалгІай кхувш боагІа кагий нах, чов хинна цаІ больнице а хьош вІашагІа летар. Юкъе моастагІал делар царна даьр дутаргдац а яхаш. Юкъе беннача боккхийча наха тоабир летараш. ХІанз клубе леталга дац, катирхой сатийнна салоІаш хул.

«Сий долча боккхийча наьха Совето» исполкома новкъостал ду берашка дешийтарна, къаьстта йиІигашка дешийтарна а.

Ишта къовсам лелабу Эккаж къонгий юртарча исполкомо дІаяхача ханара дисаь хІамаш дІадахарна а, сийрдагІа дола вахар оттадарна а.

Из, бакъахьарча наькъаца болабаь болх ба. ССКП Назрановски райкомои Райисполкомои зе а беза из болх, бакъахьарча наькъаца из дІахо а гІоргболаш хьаллаца а беза.

СЕМЕНОВ В.,
Нохч-ГІалгІай АССР Оргкомитета Оргoтдела лакхера инструктор.

Школаши даьш-ноаноша царца леладе деза гIулакхаши

Коммунистически партеси Советски правительствоси хадданза йоакхо ю хьалхувш латта тIехье дикагIа кхеяра а, цун дешара хьалаш Iалашдара а. Из йоакхо — паччахьалкхе чIоагIъяра, советски адамий хургдолчоа, вай мехка коммунизм хьалкъяра ю йокхо я.

Школана хьалхашка паччахьалкхено оттадаь керттера декхар, хIара берах Iилман лардаш дика ховш а волаш, политтехнически кийчо а йолаш вола советски саг кхевар да.

ЯлхлагIча пятилетке вай мехка дешар бIарга ца дайнача тайпара лакхадаргда: чакхдаргда массане юкъера а, политехнически а дешар Iомадар.

Из гIулакх толаме чакхдалара чIоагIа лоархIаме да школаши даьй-ноанойн цхьан къахьегаш хилар. Школана хьалхашка латта декхараш чоалханегIа а, бехктокхамегIа а, мел хул школана дукхагIа эш даьй—ноаной гIо, дукхагIа лакхлу даьй-ноаной комитета лоархIам.

Дукха ха йоацаш хьалха уж комитеташ дукха, хо ца луш, боахаман дешаш мара къоаста ца деш яр. ХIанз даьй-ноаной комитетий лоархIам лакхбаьннаб, хIаьта цар бокъонаш а, декхараш а шерденнад.

Школана хьалхашка латтача декхараша дIадех хьехархой коллективай предприятешцара дезалцара, домоуправленешцара, культурни учреждененешцара, бувзам шербар.

Нагахьа санна дешархой кхебара болх хьехархой беррига а шоаша бе гIерте цар низ дIоакоачаргбац боккъонца из гIулакх чакхдаккха. Цудухьа школай хьехархой коллективаша юкъарлен гIо-новкъостала пайда эца беза, даьй-ноаной комитеташ хьехара а, хIаьта къаьстта бераши кагирхойи кхебара а дешаш къоастадара майрра юкъекхувла еза.

Школа декхарийла я дезала юкъерча коммунистически кхедара методаши чулоацами даьшта - ноаношта бовзийта. Школа декхарий я хIара даьна-нанна бераш кхедара гIулакх ший лоIамах дита йиш йоацалга дIакхетаде. Даьшта-ноаношта бераш кхедара педагогически бокъонех миниум ха еза.

Коммунистически бераш кхедар чакхдоаккхаш, дезало а, школас а цхьа чулоацам болаш хилийта деза из гIулакх:

Вай республикан школашка эшаш мел дола хIама да бераш кхедара болх ССКП XX съездо оттадаьча таханарча декхаращца бувза а, толаме дIабахьа а.

Школан балха чIоагIа лоархIаме шоаш хилар хьахьокх даьй-ноаной комитеташа.

Вай республике даьй-ноаной комитетий болх дика вIашагIбелла дуккха школаш я. Царца лархIа еза Шолжа-гIалан № 47 юкъера школа, Каргалнски юкъера школа, железнодорожни № 6 школа, юкъера школаш №№ 2, 3, 14, 21, 46, школаш-интернаташ №№ 1, 3, Сунженски района Орджоникидзевски ворхI шеран школа а, Нестеровски юкъера школа а, Шалински района Колхозненски юкъера школа и. кх. а.

Хьоккхама хьожаргда вай мессехк школан даьй-ноаной комитетий балхага.

Боккха а, сакъердаме а болх лелабу Шолжа-гIалан Сталински района № 47 юкъерча школан (директор новкъ. Овсянникова) хьехархой коллективо Новогрозненски нефтеперегоннии Ацетоно-бутиловии заводий болхлошцеи гIулакхебаращцеи (даьшца - ноаношца). Цу заводашка вIашагIтеха даьй-ноаной школьни комиссеш я. Цу комиссеша шоай заседанешка тIабех во дешаш бераш дола производственникаш, хIаьта комиссей членаш даьй-ноаной комитетий заседанешка а хул. Школан директоро новкъ. Овсянниковас ханханнахьа школан а, школьни комиссей а балха хьакъехьа къамаьлаш ду заседанешка.

Завода газето хан-ханнахьа язду бераш кхедара хьакъехьа. Iаьта хьехархоша а завода болхлошта хьалхашка бераш кхедара хьакъехьа къамаьлаш ду. Масала, къамаьлаш даьд «Даьй - ноаной авторитет», «Даьй-ноаной шоай хьоккхам», «Бераш кхедара унагIцIенача вахара лоархIам», «Физически кхедара лоархIам» яхача темаех. Къамаьлаши лекцеши йистедьянначул тIехьагIа дешархоша шоай художественни самодеятельностен концерташ а увттаду. Цул совгI бераш кхедара хьакъехьа хьехархоша радиоца а къамаьлаш ду.

Завода клубе дешархошта хIара кIиран Iилман-популярни а, дешаран а фильмай киносеансаш хул. Завода комсомольцаша доккха новкъостал ду школана: къамаьлаш а, экскурсеш а ю, школан комсомола комитета заседанешка а хул.

Даьй-ноаной комитето дешархой-кхийнараш балхашка нийсбара дакъа лоац, даьшноанош кружкашта кулгалдара юкъе кхувл.

Цу дерригане а Iалашдаьд № 47 юкъерча школе кхоатаенна, дисциплина йола, берий коллектив вIашагIйоллар.

Даьшца - ноаношца айхха бувзам лоаттабеш я Каргалински юкъера школа (директор новкъ. Серенко). Цу школан хьахархоша чIоагIа къахьег бераш кхедара методаш даьшта-ноаношта юкъе йоаржаеш. Цу школан даьй-ноаной комитет дикка дакъа лоацаш я школан балхаца. Цо гIо дир колхоза кхашка, опытни участкашка, школан мастерскешка дешархой болх боагIача бесса вIашагболла.

Даьй-ноаной комитета гIонца школе вIашагIъеллаяр «Ялат чуэцарах сайре», хIаьта кийчдаьд дикагIа бола дешархой белгалбеш дола «Сийлен доска».

Школан кулгалхоша даьшца — ноаношца беш бола болх чIоагIа лоархIаме лоархI. Ханханнахьа дешархоша дакъа а лоацаш, даьй-ноаной собранеш ю. Школан болхлоша а, даьша — ноаноша а цхьан къахьегарах дешархой дисциплина лакхъеннай, дешар кхетадар тоаденнад.

Даьшта — ноаношта юкъера болх дика лелабу Шолжа-гIалан № 3 юкъерча школан (директор новкъ. Зеленская) хьехархой коллективо. Итт шу даьннад школе даьй-ноаной стенгазета арадувла. Газето язду бераш дезала юкъе кхедара дешаш, кхоачамбоацарий критика ю, даьшта-ноаношта хьехам бу.

Хан-ханнахьа школе хулаш йола «Даьй собранеш» «ХIана еза сона нана» яхача теман сайренаш чIоагIа лоархIаме я дешархой дисциплина лакхълара, берий оамалаш тоаяра а.

Во лелац даьшцара — ноаношцара болх Шолжа-гIалан № 2 юкъерча школе а (директор новкъ. Пугачева, даьй-ноаной комитета председатель новкъ Олейникова).

Цхьабакъда цхьайолча школашка дика вIашагIбеллабац из болх. Даьшца - ноаношца бувзам боацаш я Хьалха-Мартана школан, Самашкински школан, № 5 школан-интерната и. кх. а. хьехархой коллективаш.

Дуккхача школашка мела лел хьаехархой пропаганда, кIезига еш докладаш, лекцеш бераш кхедара хьакъехьа. ЙоагIача бесса йоаржаяц бераш дезала юкъе кхедарах йола опыт.

Къаьстта доккха гIо де йиш я даьй-ноаной комитетий массане дешар а, политехнически а дешар чакхдалара.

Доладеннад 1957—58 дешара шу. Хьалхарча деношка денз даьш-ноанош школан вахара юкъе дукхагIа кхувла беза. Школаси дезалон цхьан къахьегаро мара Iалашбергбац берий дешараи, кхетараи толам.

НГIАССР-а Оргкомитета халкъан дешара отдела заведующен заместитель.
Н. ДЕМУШКИН,

Капитон Чахкиев

КIант волчо даьй сий доадергдац

КIант волча даьй сий доадергдац
1942 шера фашистий есаралла хиннача советски тIемахочо набахта вийнача шийн новкъостах — гIалгIачох дийца чун тIара:

Каш санна цIимхар, унзар, баьде
Фашистий лира набахте...
ГIаддовлца йийтте-Iийтте, аьте,
Чу воало цIе барий салте.
Полковника дIамол коньяка пела,
Цахаддаш боах сигарах кIур.
Ший феспа цIокъ мо къедж из вела.
Сага иман дац юхь тIа гур.
ГIалгIачо кхоаб бIарг цунгахь мейрра
Из латт гIабашца—доацаш герз,
Фашист цо лархIац икка эйррал.
Из ховча фрица бIаргаш къерз.
— Ма дайта хьайна Iазапбала,—
Полковник Iаьхар, эгош бий,—
Пурам да хьона дагавала...
Хьо цу Кавказа воI ма вий...
ХIанз тIеххьар ях аз, кходе вахар.
Ца езал хьона мукъале?..
Аз лургда хьона Iа мел яхар
Хьох новкъост тешаме хуле?
—Ма далахь сона даар-дувхар
Кавказа къонгех со вале.
Аз юар хийла берца тувхар
Аз къоабал яц хьа «мукъале».
Валар тIаэцаргда аз аттагI.
Фу ираз-сийле да шун лаьй!
Со лоам чу ваьвац лоалла латта,
Лаьш хиннабац со ваь са даьй.
Мел дийлха хургда царех лоамаш
Цар къиза вахар бIаргатуш!—
Мел доккхий кхачарах цатоамаш
Дегашца кура хиннаб уж.
Фуй Iоажал тахан морча дийнахь?
Къонахчо даьй сий доадергдац...
Со вашац Iа эгоча бийнах,
Шун суд гIалгIачоа унзар яц.
Со кийча ва.. мичаб шун бIоагIа
Оаш майра кIантий хьалъийхка?
АргIа шун яр а хьа тIа йоагIа
КIалхар даргдац шо са мехка...

* * *

Каш санна унзар, цIимхар, баьде
Фашистий къиза набахте,
Мел цIий, мел гола Iайде-аьте
Хьа жожагIатах чакхдаьннад-те!

Духьаленаш дIаяха

Тха бригадо чуэцаш йола хьажкIаш кхаьча ши кIира дизаьд.

ХIанз уж хьажкIаш чехкагIа чуэца еза, чуийца яьннараш паччахьалкхен пункте дIаяла еза, юхе юсараш боахама доашка дIаотае еза. Дуккха мах ба хьажкIай гIадамий. ХIанз укх хана цу гIадамех е мегаргъя силос, кхы ха дIайохийте аргIаш а даь декъа долча тайпара дуаде деза уж гIадамаш.

Тха кхоалагIча Предгорни отделене из болх чехкагIа а цIенагIа йисте баккха торонаш я. Цхьабакъда, тха бригаде хьажкIаш чуэцаш йола комбайн цаI мара яц, чуэца езаш ши бIаь гектар хьажкIаш я. Отделенен территоре бахаш дуккха нах ба, нагахь санна кулгашца из болх бе уж беррига нах болабелча хьажкIаш чуийца яргъяр пхе дийнахьа, эгтара дукхагIа ворхI дийнахьа.

Цхьабакъда из деррига долашехь а, хIаьта а хьажкIаш шортига а во а чуэцаш я. МалатIа бахьан да хьажкIаш чуэцар гIулакх во латтар.

Комбайна агрегато беш бола болх бувцарг ба аз. Цун кулгалдеш ва говза а тешаме а вола механизатор Рябикин Илья Никанорович. Чальшев Николай Петрович ва цунцара тракторист. Иштта дика болх беш ва из а. ХьажкIаш цар шортига чуэц. Деррига а уж хьажкIаш шортига чуэцар да, из цаI мара йоацача агрегата болх Iалаш бе нах ца хилар.

Хьалхарча шин дийнахьа хьажкIаш комбайна тIара дIакхухьаш хиннай ши ворда. Цу шин ворда кхувш хиннадац комбайна тIара хьажкIаш дIакхахьа. Уж ши ворда цу гIулакха кIезига яц. Цар дика болх беш хилча кхувргдар цар паргIата. Деррига цига во болх бар да, цигача хьатта болх хьабейта саг ца хилар. Ворда хьайоагIа хьажкIаш яхьаш, уж Iа йоассае саг вац.

Иштта чуэцаш я тхо долча хьажкIаш. Цигара ялат дика хьийкъа да. Дукха къа хьийгад из дукха мах бола, даара а доакъарий а культура кхее гIерташ! Бакъдар аьлча: совхоза цу хьажкIашка дIадахар, шолханенца юха метта отаргда. ХIанз кийча кхаьча латта хьажкIаш чуэца хац вайна. Эхь да вайна хIанз мо латтача дикача хан комбайна агрегатага, ялх — ворхI сахьата мара болх ца а бейташ латтитар.

Рябикин Илья Никанорович ший помошникаца полеводчески бригадаца болх беш ва, цига кулгал деш ва бригадир Надеждин. Бригадир кхашка хилац, цига беш бола болх цунна ховш а бац. Бакъдар аьлча, Надеждин маларгахьа ваьнна лел. Нагахьа мара бIаргагац из къаракъ менна воацаш. Цо мелаш дола къаракъ мел цо е паччахьалкхен ахчах, е болхлой ахчах. Из гIулакх цо леладу укх тайпара. Отделенен управляюще лу наряд вордаш хьажкIаш дIакхахьийта яхийта аьле, цул тIехьагIа возчико Надеждина ах литр къаракъ лу цо из наряд хийца а хийце хьунагIа йохийт ворда, цу хана кхашка еррига машинаш а болхлой а де хIама доацаш багIа, вордаш ца хиларах. Отделенен управляюше новкъ. Малыхина хIана лов уж тайпара леладеш дола гIулакхаш? ХIана лелаву цо массе хана мелаш вола Надеждин цу моча бехктоакхамеча балха тIа?

В. МИРОШНИКОВ,
Предгорни совхоза тракторни бригадан бригадир.

Коммуниста йоазонаш

1919-ча шера 31-ча январе нн. Орджоникидзеи, Зязикови, сои Наьсарен—Вогзале дахар съезде. Цу ханахь хIара денна хIана хилац, аьнна, хулар Наьсарен—Вогзале съездаш. Цига цхьанна тайпара вехаш а е съезда хьакъехьа деш къаьстта хоамаш а дацар. КIайча бандай оагIонгахьара тIабоагIча кхерамо корзагIбаьха бола ГIалгIайчура бахархой хадданза Наьсарен—Вагзале хайна ягIача Адамий Совете ухар керда хабараш харна.

Кубане чIоагI а енна Тийрка йистерчеи ГIаьбартой мехкарчеи контрреволюционни элементаша гIо деш а йола деникински бандаш къулбехьенгахьа тIайоагIаш яр. КIайчар тIалатаро майра баьхар реакционераш, хIаьта цу дийнахьа съезде тхона-большевикашта—духьала йоахарашцеи кхерамашцеи тIа а баьржар уж. Контрреволюционни элементаш эгIазлонца тхона духьал бейнабале а, сатийна багIача наьха сибаташа тешам белар тхона гIалгIай царна тIехьа барг ца хилар, шоайх дуккха дукхагIа бараш Советски Iаьдала тIехьа хилар, ЦIеча Эскарца цхьана шоаш латарг хилар.

Сайре тIехьа яхача ханна юха а даьхка, вокзале вIашагI къаьстар тхо. Нов. Орджоникидзе ший вагона чу дIачувахар, хIаьта тхо, Мещански улицагIарча № 35 йолча цIагIа тхой квартире дахар. Iурра, тхо Наьсарен—Вогзале даха арадаьннача хана, БоротIа тоъал сатийна яр, тородана цхьаккха тайпара кхерам хургба. аьнна, хеталацар. Цхьабакъда, цу дийнахьа хинна дов тха аьттув болаш хиланзар: тIалаташ болча кIайбараш тха регулярни эскарна юххе кхаьчар.

Сайрийна итт сахьат даьлча наькъа даьхкача тайпара тIера хIамаш дIа а ца йоахаш, чIоаггIа тхьайсача ханна, тха наIарах хIама техар. НиI хьайийлача, йоаккха Iаьржа кетар тIа а ювхаш латташ нов. Бутырин бIарга вайра сона. Цо шорттига хоам бир тхога, гIулакх кхераме хиларах а цу сахьате шийца новкъ. Орджоникидзе волча вокзале даха дезаш халарах а. Грозненскии Мешанскии ши улица вIашагIкхетача саьнгга новкъ. Бутырина йитача машина тIа хайша станце дахар тхо. Цхьан хIаманга ладувгIаш санна сатийна яр город. ГIинбухегахьара юкъе-юкъе хьахозаш санна ювлача топий тата дар. Укхаза тIехъэккхаш ЦIеэскархо а гора. ТIо-новкъа гIолла йодача говра ланий таташ дар хозаш.

Боро тIара машин-наькъа станци. Хорш кхийтача санна хьувзар укхазара адамаш. ДIаюха хьувзаш нах бар, цхьанахьа кхача гIерташ санна сихденна хьакъестаеши тIехьа ювзаши вогонаш, Iодоассадеши цу сахьате дIаозаши латташ герз, яьшкаш...

Станцена гаьна машин-наькъа тIа латт зIамга вагонг. Цу чу хьалчу воаллача, IовегIача санна, латт хаьхо. Вагона чу сатийна яр, цхьабакъда адам дукха а дар: цхьабараш уралатт, вожаш гIандаш тIа Iохайша багIа. Вагона чу ба берригаш а хIана бац аьнна комиссараши жоп тоххаме болхлойи: н. н. Булла, Габиев, Гикало, Калмыков, Маркус, Назаретян, Падерин, Фигатнер, Уинцадзе иштта кхыбараш а. ЦаI мара доацача истола хьалхашка вагIа новкъ. Орджоникидзе цун юхьмараштa бIарахьежача гуш дар из чIоагIа кIаьдвенна хилар. Кхо дии кхо бийсеи дIадаьннад новкъ. Орджоникидзес наб ца ю. Кхо дии кхо бийсеи да белогвардейцаш Бурона дегтIала тIабаьхка, кхо дии кхо бийсеи да. Христиановске, ТIой-юрта, Долакха-юрта, дуккхача кхыча пункташка а тIом латта. ХIаьта а цу массайолча участкашка кхача кхувра Россен къулбехьен чрезвычайни комиссара новкъ. Орджоникидзен.

Адамий комиссарий Совета кара мел хинна деррига низаш Боро тIа чуэзадар чIоагIален пункт-Республикан столица — лораярна. ТIема дика кечъенна доазол дехьарча ший доттагIаша кхачанца хьаллоаттаеш тIайоагIаш латтача кIайча бандо дIалувцаш латтар Терски Республикан меттигаш: Тха бIунаш тIехьашка дувлаш дар, хIаьта царна тIеххьа боагIар белобандиташа шоашта деча оакхарий хьисаперча таIазарах кIалхара бовла гIерташ дорхбаларах тувлабелча санна бола граждански бахархой. Башха йоаккха йоацача моттиге тулденна Iаламате дукха адамаш дар. Готтало, кхотабаларо, мIадо, кер бизза хIама ца хиларо юкъе даькхар дIайха лазар. ТIемахой мугIарч хIалак хулаш латтар хIара денна. ДукхагIа йолча хана, шоаш цамогаш боллашехьа, бIуна юкъе хулар уж. Iурра-Iура гIудалкхашца городал ара дIадохка дIакхохьар эзараш декъий.

ТIема кхоачам бацар, эгира чIоагIагIа эшаш йола потронаш а яр йоацаш. Тайп-тайпарча базархошкара эца езаш хулар уж. Потронаш эца ухийтача агенташа бIаьш кхохьар уж, хIаьта тIемахошка хIаранега итт ях кхоачар. Лазар ца кхеташ бисача цIеэскархоех цхьадола дакъа уйлах деха дар. ХIара денна хIана дезац, аьнна, гул а беш, къамаьлаш де дезар царца, хIаьта цхьабарашкара герз хьадаккха дезаш а хулар.

Гарехьа, тхо дIакхачалехьа хинна хургйолаш яр совешани. ХIаьта тхо хьакхаьчаул тIехьагIа партеца мел воацар дIавахача хана новкъ. Орджоникидзес хьакхетадир тхо «добровольцаша» города го баь хиларахи, Буро тIара 21 километр уллача Берса-юртара станци лораеш хиннача отряда го а баь еррига а хIалакъяь хиларахи, станци дIаяькха моастатIашка хиларахи. ТIехьара денача хабаро хоам бора моастатIа Молокански слабодкан оагIонгахьара Бурона тIалаташ хилара а хIирашкахьарча улицах цхьа дакъа кIайчар дIалаьца хилара а хьакъехьа.

Фронташ воча хьалтIа хилар белгал а даькха хIанз эттача хьоалах город каралоатталург ца хилар кхета а даь, шин наькъаца аьттув гайтар новкъ. Орджоникидзес: тIом буларг болаш долча эскара кIеззига дакъа мукъагIа кходарна е тIемаца гуржий новкъа гIолла ГуржегIа ГIалгIай мехка кхаччалца тIехьашка далга. Совешане центр ГIалгIай мехка яр. Официальни викалаш — Терски Адамий Совета гIалгIай фракци яр, официальни боацараш — новкъ. Орджоникидзе кулгалца массахана болх беш хинна массехк саг коммунист вар. ТIаккха цига новкъ. Орджоникидзес духьала ши хаттар оттадир:

1. ЦIе Эскар ГIалгIай мехка юккъе гIолла духьале йоацаш тIехьашка далга Iалашдуларг долий гIалгIай къамага?

2. ЦIеча Эскарца цхьана деникинцашта духьала тIом берг-болий гIалгIай къамо?

Оаха чIоаггIа дIакхайкадир, эпсарашкареи цар халхархой моллашкареи, базархошкареи дIа мел иккха беррига а гIалгIай ЦIечаэскарца цхьана тхой юкъарча моастагIчунна духьала латарг хилар. ХIаьта ше болх беча итт беттачохь гIалгIай къаман доги уйлеи тIехдика Iомадаь волча новкъ. Орджоникидзес хоададир дIахора къамаьлаш. Цунна дагадоагIар, августовски деношкахь, полковникий Соколовеи Беликовеи банда Буронна, нийсагIа аьлча, Терски областен къамий съезданна тийшача балхагI тIалетача хана гIалгIай къамо ший никъ ЦIеча Эскарцеи Советски Iаьдалцеи айхха бувзабенна болга, ший дикагIа болча къонгий цIийца дIахьекха хилар. Новкъ Орджоникидзес тIадиллар советски учрежденеши Мочкъий-юрта Iоводача новкъа улла Уваров яхача графа хинна имени Мочкъий-юрта сов чехка Iочуозилга. Цул тIехьагIа эскар Мочкъий-юрта оагIонгахьа дохийтаргдолаш, Бурона керда тIалотам барна юхавIашагIа долла цига кечдергдолаш.

Фракционни совешане из соцам а баь, из тхой соцам чIоагIбарна а практически кхоачашбарна а Пролетарски проспекте Ганжунова хиннача цIатIа уллача штабе дахар тхо дерригаш а.

Штабе цу сахьате оттайир тIехьашка далара план.

Цу бус бIарг вIашка билланзар оаха. Тийркал дехьагIара тIехь-тIехьа города гарга гIерташ дар пулиметий таташ, хIаьта кIайчарна духьал гIайттача гIалгIай юрташкара хIамаш кхухьараш а бар хадданза ухаш.

Са тоссача ханна хайра тхона, деникинцаша шоай керттерча низашца гIалгIай ТIой-юрта тIалотам болабаьлга. ТIаккха гIалгIашта новкъостала дахийтар дикагIа долча тIема доакъоех цхьа дакъа — пехотни школера курсанташ. Шоай са ца кходеш лета цаI ца вусаш турпалленца балар хилар цу массане а. Дог доахилга йоацаш халча хьал тIа дар гIулакх, тIеххьарчунца мара юха ца боалаш мугIаращцарча новкъостий лата йолча уйланои коталонах бола тешам боабацар.

Iуйрийна итт сахьат даьлча шин сахьата салаIа аргIа Зязиковген согеи кхаьчар. Хетаргахьа, сарралца тхьайса дадаргдолаш чIоагIа набарах деннадар тхо, нагахьа санна берехи кхалнахахи тIанг, аьнна еттача машинаца баьхкача новкъосташа Орджоникидзеси Бутыринеи тхо сомадаьха хиннадецаре. Городе тхо доацар саг вацар тхачарех, вож беррилаш а цигара баха дукха ха яр. Шоашта тIехьа кхувлга сона тIа а дилла, берех етта машина сога а йита, гIащ дIабахар уж. Къилбаседа-Кавказа городской РКП(б) комитета архив хьаэца езаш хинна со хьевелар. Город яьсса яр, цхьаццанахьа коанаIарашка хьувза белогвардейски хулиганий гурматилгаш мара йоацаш. Тха машина бIаргаййча цIогIарч детташ, сардамаш доахаш, тIадагIача берашта тIой детташ бар уж.

Машин-наькъа тIехвоаллача моттиге тIехьаккхийра со новкъосташта, цхьабакъда, сона бIаргадайна сурт безаме доацаш дар. Бе йоахкаш гIажамаш, тIой, цу тайпара кхы хIамаш а йолаш болча белогвардейски хулиганаша го баьбар новкъосташта Орджоникидзенеи Зязиковнеи. Тха бараш тIехьашка баьннилга а ховш, хулиганаш эхь дайнна гарга гIертар то баь латтача новкъосташта, уж юкъе берзабе гIерташ. ХIама хургдолаш дацар новкъ. Орджоникидзе уж тебе гIертилгах. Кхы а чIоагIагIа эхь доадаь царна тIой кхувса баьлар бандиташ. Воча даргдолаш дар гIулакх, нагахьа санна новкъосташа герз юкъе даькхха хиннадаларе а, цхьабакъда ираза, цига тIаккхаьчача гIалгIай говрабаьреша дIа-юха лелхабир хьаьрбаьнна белогвардейски кIантилгаш.

Городал арахьа Алагирерча заводера денз Мочкъий-юрта Iокхаччалца, бIарго чу ма лоацца, сирча шинелийи кийнайи форд бар теркаш, хIаьта царна юкъе гIолла болхаш эгIазбаха, белхаш, низаш дерашта сардамаш доахаш кхалнахи бераши а дар.

1919-ча шера ЦхьоалагIча феврале ГIалгIай мехкагахьа тIехьашка даьлар ЦIе Эскар. Цу дийнахьа щIаькха а хьахьекхар гIалгIай къахьегама наха шоаш шоай вахар даиманна а шеко йоццаш а Советски Iаьдалца дийзалга.

Тха штаб вIашагIъеллача Мочкхий-юрта кхоана шоллагIа февраль да, яхаш, тховсара тха эскар юха вIашагIделлар, хIаьта цу шоллагIча дийнахьа юха а Бурув хьа а лаьцар.

* * *

1918 шера денз коммунист а цIе партизан а хиннача, сихха чIоагIа лазар кхийтта гор. Фрунзе 1948 шера веннача Гойгова Iаддал Хьамида йоазошта юкъера.

Кхы а дикагIа таабе болх

Назрановски район. «Ворошиловски» совхоза Долакха-юртарча отделенен къахьегамхоша (Управляющи Долгиев Ахьмад) совхоза тIа хьалха чуийцар ка бола культураш, дIаде деза фу дIа а оттадир, вож паччахьалкхенна дIа а делар.

Хьайбаш хIанза а хьакхаьчадац отделенега, хIаьта а уж тIаэцарна эша кхоачам дика баьб цига. Силос а гIожа доакъар а кийчдаьд, йIоахъяьи тоаяьи помешенеш а кийчъяьй. 516 гектара тIара гидуаргаш 8 ден чуийца баьннаб уж 17-гIча сентябре, районе хьалхара моттиг а лоацаш. Уж чуэцаш дикагIа болх бир комбайнера — **Бурляев Степана.** Цун сменах бола боарам 150—160 процент ба. Еррига а, цу отделене 300 гектар гидуаргаш чуийцай цо. Иштта дикача балхаца белгалваьнна ва тракторист — **Торшхоев М.** а.

Паччахьалкхенна дIаяла планах оттаяь 2.000 центнер йолча, 2.500 центнер генарий дIа а енний, дIахо дIалуш а ба отделенера болхлой.

ХIанз, хIажкIаш чуэцаш боахк уж, цу балхах районе хьалхара моттиг яккха шоай мел бола низ тIабахийта къа хьега а лаьрхIа.

Дика болх беш хьабоагIаш **ба Горкоева Марем, Торшхоева Лейла, Горкоев С., Торшхоев С.,** иштта кхыбараш а.

22-ча сентябре боккхий нах а дешархой а юкъе болаш воскресник дир Долакха юрта. Дика болх бир цига школен завуча нов. Примозец кулгал деш а йолаш, хьажкIаш яха баьхкача Долакха юртарча дешархошеи, Райкомои райисполкоми бахкийтача Наьсерерча дешархошеи. Тхо тахан тIеххьара даьхкадац совхоза ялат чуэцаш новкъостал де — йоах нов. Примозеца. Тха дешархой масса а долча салоIача ден новкъостал де лаьрхIа ба совхоза. Дешархой безам ба Сийлахь — боккхача Октябран 40 шу дузача, дезача праздника сийна шоай даьши ноаноши, вежараши йижараши кийчдеча къахьегама совгIатах дакъа лаца.

Духхьале йоацаши дикеи болх беш ба Оздоев З. хьалхале лелаю Назрановски юртабоахаман техникума студенташ. Худа М., Голубинскаяи, Даутови, Гусеваи иштта кхыбараш а.

«Назрановски» совхоза Яьндарера отделени (Управляюши — Албагачиев Хаматхан) 675 гектара тIара гидуаргаш чуийца яьннай 21 сентябре. ХIара гектара тIара 9,5 центнер генарий яьнний царна юккъера лаьрхIача. Паччахьалкхенна дIаяали оттаяь план 4.900 центнер йолаш, цар дIаенний 5.050 центнер, дIахо дIалуш а боахк. Силос 3.500 тонн чуеллай цар, 2.000 тонн планах йолча. Из еррига а хIанз 11-ча бригада бригадир волча **Галаев Iадрахьмана** ше болх беш хиннача комбайнаца хьекхай. Дика механизатораш ба 11-ча бригада комбайнер — **Хамхоев Юсупи,** тракторист **Хамхоев Габои.** Шаккъа а райкома сийлен доска тIа ва уж. Цар болх беш йола машинаш сеца латтац. Укх шера ялаташ чуэца доладелча денз цхьан ден еха лаьттаяц уж. хIана аьлча хан-хахнахьа цIенъеш а, даьтта хьоккхаш а машенашта гIулакх ду цар. Хамхоев **Юсупа** ший комбайнаца 300 гектар кIаи, 240 гектар гидуаргии чуийцай. Сменах бола боарам 20 гектарага кхоач цун.

ЦIабаьхкача денз, масса а хана балха хана цIагIа ца Iеши дик а болх беши ба Ганижев Хьажбикара бригадацара **Часыгова Банатии, Часыгова АсмаIи.** ХIанз хьажкIаш чуэцаш ба уж. Боарам 4.0 центнер йолча, 4,2—4,5 центнер хьажкий йоакх цар хIара дийнахьа. Иштта дика болх беш нах дуккха а ба отделене.

Йоаккха дегагIоз йолаш да кагирхошта нийсса болх беш боккхий нах хилар. Балха хьоккхамаш кагийча наха нийсса доахаш а, массаза балха тIа латташ а ба **Султыгова Либии** (70 шерал тIех яьнна), **Мальсагова Зугои, Гайсанов Темар — Солтеи, Ганижев Iаддали,** иштта кхыбараш а.

ЦIенош деш дуккха нах боахк отделене. 85 цIа пенаш хьалдетта а даьнна латташ да, эша хьуи, тхов къовла материали йоащаш а, ссуда хьаэцалга чакх ца доалаш а. Иштта моттигаш БурокIал а, Пхьиле къонгий юрта а, ТIой юрта а, кхыча юрташка а я. Райкомои Райисполкомои чIоаггIа йоакхо е езаш а, Iалаш де дезаш а да, Iа хьа тIа кхачалехьа къахьегамхой шоай цIеношка чуховшар.

Дерригача къамий дезача Сийлахь - боккхача Октябран 40 шу дизара денна духьала доккхача къахьегама хьоккхамашца бахка, шоаш ца кхобеш, болх бергболаш ба Яндарерчеи Долакха—юртарчеи совхозий отделеней къахьегамхой.

Сердалон шийн корреспондент.
З. ДАУРБЕКОВ.

Доазол дехьара

США расисташ хьаьрбалар

Американ ВIашагIкхийтта Штаташ. Дешар долалуча дийнахь школанна габаь дIаэттар салтий тоаба Литтл Роке метте. Негрех долча берий йиш яцар школе деша даха. Из я шема-ярра американски «демократи».

Массехк ди хьахагIа дар из. Арканзас яхача штата Литталл-Рок яхача городе хоза дегI долча Экфорд Элизабет яхача негрий йоIо баьццара бос бола тетрадь наькха тIа лувцар. Школен коанаIарашка из тIа кхаьчача хана цига гулъенна лаьтта расистий ординг из бегъяккха чIоагтIа елаелар. Нацоинальни форма а ювхаш лаьттача, зIамгича саго дIачуяха никъ бийккар цунна. Топ бе а йоаллаш лаьттача, цу зIамгича саго, йист ца хулаш, дIаьле дIагIо, аьнна, хоамбир цунга. Иштта дукха ха йоаццаш чакх ца долаш дисар Элизабетеи цун ханнарча бархI негречуни кIайбаращца цхьана деша гIортар. Законо оттаяь интеграци йоллашехь, вешта аьлча, кIайча наьхеи негрийи цхьана деша бокъо законаца оттаяьйоллашехь, шоай хьаштдар леладеш йола расистий ординг законал чIоагIагI хилар.

Нью-Йоркерча дерригача газеташа язду Арканзаса штате расисташа кхы керда леладаьча воча гIулакхех. Фу хилар цига?

Цига хинараш укх тайпара язду газеташа. 23-ча сентябре Iуйрана, кхо кIира цIагIа даккхийтачул тIехьагI, 9 школьник, полицес лора а беш, деша баха безаш бар. Уж чубахка безача зданен кертерча наIарга царга хьалххехь а хьежаш йоккха ординг яр. Цу ординга гIулакх укх тайцара язду «Нью-Йорк таймса» корреспондента:

«8 сахьати 45 минути яьлча, школе дешар доладенначул тIехьагI, наха юкъе цхьанне хьаьттар:

— Мичаб уж неграш? (из я негрий футтарбу цIи) Хьачу бахкийта оаш...

— Вай линна кхел ергъя цар, — чIоагIдора вокхар. Негрий бераш школен улуврча наIарах чубаьхкача, корзагI яьнна хьайзар из ординг. «Уж вай школе чубаьхкаб», «ДIалелхабе уж» яхаш цIотIарч а хьекхаш, школе низагIа чубала гIийртар расисташ. Цу ханна, хьаьрбаьнна расисташ, дукха гаьна боацаш хиннача негрех, шоашта кор-кора яьр а тохаш, лата болабелар».

Тахан газеташ тIа даьха да цу тайпарча оаккарий хьисаперча латара дукха сурташ. Вайна хьалхашка да бе кирпишк йоалла куклукскалновец тIа вола документальни фотографи. Алекс Вильсон яхача негрий корреспондента наькха тIа мIарга бетташ расист воаллача хана даькха да из сурт. Вильсон Алекса бехк ба из негр хилар а школе кхаччалца цо цхьа школьник накъа ваккхар а. Цу сурта юххе да тоабеннача маIача наьха сурт. Цу сурта тIера бараш негречоа етташ, сатийна бIарахьежаш латт.

Негрий вйс школьник юха а цIавахийтав. Из дарагI гIулакх йисте даланзар. Литтл-Роке хиннача гIулакхех дувзаденна США-н президента заявлени араяькккхай. Порядок оттаярна эскар юкъе доаладе йиш ца хиларах хоам бу цо. «Вай мехка историен чухь гIайтIане ди хургда вайцига а доазол дехьа а, нагахь санна герз бедоаллача хаьхоша лора а деш, бераш деша классашка аха дезе».

Арканзас яхача штате хинна гIулакхаш—американски исторен сий дайна оагIув я. Цу гIулакхаша, хирурга Скальпело санна, Америке демократи а нийсхо а я яхаш дола буржуазен печата хьестаялар гучадоах из бакъданза ца воалаш, цIи хеза обозреватель волча Уолтер Липпмана.

«Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газета тIа язду хIанз укх хана американски пропагандистий болх ираз долаш бац» яхаш.

«Хала да,—дIахо йоах Липпмана, — Американ куц къаьга а тешаме а долаш лораде». ХIана аьлча, «цIокан босъкъестабеча ларда тIа вIашагIъелла кастови система йолаш хилара бакъдараш вай цIагIа дувцача хана, из де хала да» йоах цо.

Н. КУРДЮМОВ.

Нью-Йорк. («Труда» шиЙ корр.).

Болхлой болама гIорваьнна вола деятель

20 сентябре 88 шу дизад французски мехкашта юкъерча болхлой болама гIорваьнна волча деятела Марсель Кашена. «Юманите» яхача газета хьалпарча оагIон тIа да Марсель Кашена Ленина Орден луш, цо цIаккха а кIаьд ца луш дукха шерашка Французскии Советски Союзерчеи наха юкъера доттагIал тоаде гIерташ болх лелабарах, СССР Лакхерча Совета Президиума Указ. Газета тIа да Французски Коммунистически партен ЦК Политбюрос яздаь моаршал. «Марсель Кашен—йоах хоаттача моаршалца — Советски Союзах йохалургйоаца социализман чIоагIале гуш ва, иштта тIехьа тIайоагIача хана адамашта сийрда никъ булла мохк гу цунна Советски Союзах. Французски кхеташ болча берригача патриоташца цо масса хана ца соцаш, Советски Союзерчеи Франдерчеи наха юкъе доттагIал тоаде гIерташ болх лелабу кIаьд ца луш».

Массава а газеташта вай язлургва

Коммунистически партес а Советски правительствос а чIоагIа терко ю дог цIена долаш вай кагийрхой кхебарна. Шергара шу мел доал лакхлуш латт вай мехка арадувлача газетийи журналийи дукхал. Цунах дола тешал да хIанз арадувлаш дола «Сердало» республикан гIалгIай газета. Бокххача безамца деш из гIалгIай меттала арадувлаш дола газета. Цхьабакъда газета язбалар кIезига да вайна юкъе. Укх шера юхе дисача бетташка а 1958 шера диззача шера а дIаязвалар кхоачашде деза хIаране.

Цу гIулакха къаьстта терко е декхарийла я колхозашкара а, совхозашкара а, предприятешкара а, учрежденешкара а партийни а, профсоюзни а, комсомольски а организацеш. Коммунисташ а комсомольцаш а подпискан гIулакха шоашкара хьоккхамаш гойташ хила беза. ХIара комсомольца, коммуниста, агитатора декхар да ше дIакхухьаш болча белха уллув, нах газеташта язбалийтар дIадахьа. Къаьстта кIезига да газеташка язбалар колхозашка а совхозашка а. Районашкара уполномоченнеш болаш. МТС-ка а совхозашка а колхозашка а бахийтачар деккхар да, гIалгIай меттала арадувлаш дола «Сердало» яха газета, фу газета да а бетта а шера а яздарна цун бола мах нахага дIахайта, нах дIаккхетабе. Цул совгI къаьстта цу газетага язбалара хьакъехьа собранеш е еза.

Бахьаудин ЕВЛОЕВ,

Первомайски района «Союза печата» районный организатор.

Ж. Сакалов

наьнага

Вoi ваь нана хьога кхайк со!
Хьоах вoi валар кхерам ба:
Къиза уйла керчу есса
МоастагI тIема кечлуш ва.

Фордал дехьар Iаьржа бIехал
Дуне цIерца лото гIерт.
Шоашта езе дега йIовхал,
ГIовтта, ноаной, бий цхьа барт!

Хьай наIарга далца таьзет,
Нана, маьрша хьо ма Iе!
ТIехьен уйла дегчу лаьце,
ГIатта, йоае тIема цIи!

ЧIоагIа аьлча наьна дешо
Кегадергда Iаьржа дохк.
Маца хиннад вoi веш тIемо?
ТIемо нана вoiах йоакх.

ЦIи ловзаер цIерца вага
БIеха овла хоадабеш!
Вoi ваь нана, кхайк со хьога
Ала дегчур деза дош!

„Маца довз доттагIал" яхача романацара безам

Нохчий писатела С. А. Арсанова «Маца довз доттагIал» яхача романа чIоагIагI цIи хозаш латт. Из хьахьокх дешархой конференцеша а, хIаьта библиотеканикa ухача наха дукхагIа хеттаро а.

Республикански библиотеке дакъа лоацаш волча НГIАССР-а Оргкомитете болх беча В. Светличне Российски Федерацен Союза писателий Оргкомитета председателга, цIи хеза волча писателга Леонид Соболевга письмо яздир, Арсанова романах шийна хетаденнар дувцаш. Леонид Соболевс язду, хIанз арадоалача «Къамий доттагIал яхача журнала номера тIа «Маца довз доттагIал» яхача романа рецензена кепа теха хургъя.

Романа уйла тIаяхийтар ерригача союза радион литературни редакцес. РСФСР-а Союза писателий Оргкомитето лерхIаш да С. Арсанова роман центральни издательствaн редакционни балха плана юкъе хьоргйолаш, советски дешархошта шерра йовзаргйолаш

Я. БЕРГЕР.

Матыгин школашта гIо деш вац

«Коммунистически парти а Советски правительство а школашта. бераштa эшар фуд хьожаш, даиман цар йоакхо еш я. Бакъда, нийсса юхамаччахьа да «Назрановски» совхоза директор волча Матыгина школешцара гIулакхаш.

Наьсарен райисполкомо цу хьакъехьа яь решени йоллашехь а, школенна ийшаьча гIулакха къорава Матыгин. КIезига хьуна херх хьакха безаш гIулакх эттар Наьсарен-вокзалерча юкъерча школа ГIо дийхар Матыгинпара. Цунна из лергах а хьокхадаланзар.

Школашта Iай доагаде дахча, кIор тIада машин йийхача, мукъа машинаш йоллашехь а кулг а тессе дIавода Матыгин.

Совхоза болхлой бераштa хьехаш, царна кхетам луш йолча школашта гIо делга Матыгина селла гоама хIанад хьажа еза райком а райисполком а. Из советски сага гIулакх дац.

МАМИРГОВ.

Германски Демократически Республикан правительствос тIаккхувш йолча къонача тIехьен чIоагIа йоакхо ю. Кагийрхой дешара, балха, салаIара, спорта гIулакхаш Iалашдеш ше къаьстта закон да хIанз тIанийца.

Дукха ха йоацаш, Миттвайдерча боамбе фабрикан кхалнаха - болхалоша кьаийцар къахьегама ди даьнначул тIехьагI культурни салаIа йиш йолаш, боахама гIулакхаш де йиш хургъйолаш 250 сага яь дика общежити.

Сурта тIа: кердача общежитен кухне.

Шлегела фото (Центральбильд).

Вогзалерча школе

Дика кийчъеннай кердача дешара шера Вокзалера новкъ. Голикова Анна Степаовна директор йола юкъера школа. Школен йоккхача коллектива юкъе болх беш ба гIалгIай хьехархой Плиева Розеи, Шадижева Лидаи, Латироваи, Бекбетов Бахьауддини, Гайтукиев Хьусени.

Школен коллектива бартцхьоагIо чIоагI а ю, гIалгIай хьехархошта дика новкъостал а ду школен директора н. Голикова Анна Семеновнаси, завуча новкъ. Сукаева Ксенеси. КIаьд ца луш а, кIорда ца деш а балха хьакъехьа хьехамаш ду гIалгIай хьехархошта новкъ Сукаевас.

Школе дешаш гIалгIайн, эрсийн хIирийи кхыча къамийи 880 дешархо ва.

Д у к х а я дешархошца гIалгIай йиIигаш. ЙиIигаш дешара юкъе озара болх дика чакхбаькккхаб школен хьехархой коллективо. Вогзалерча юкъерча школе 9-ча «б» классе дика дешаш я гIалгIай йиIагаш Албакова З, Аушева З. Муцольгова Раиса, Тимерханова Мила, Цечоева Лида, Аушева Тамара, Арцханова Ася, ужжамо кхыбараш а.

Плиева Розас хьехаш йолча цхьоалагIча «б» классе 41 дешархочоа юкъе дешаш 32 йиIигя Шадижева Лидас хьехача классе 33 дешархочун юкъе 22 йиIиг я, иштта дукха йиIигаш я кхыча классашка а.

Сийлахь - боккхача Октябра шовзткъа шу дизара сийна махулла школен болх тоа а беш, доккхий толамаш доахаргдолаш я школен хьехархой коллектив. Ала дезаш да, школе кхоачамбоацараш хиларах а. Школе кхоачам хиллал гIалгIай хьехархой а бац, гIалгIай меттала дешара книжкаш а дац. Вогзалерча цхьан школе хинна ца Iеш, дукхача школешка а да цу тайпара кхоачамбоацараш. Касттача хана дIадажа деза уж кхоачамбоацараш.

Хь. ГАЙТУКИЕВ.

ТIехьа яздУ

ЦIенош деш йола бригада хIана яц

Ворошилов цIерах йолча совхоза Наьсар-кертерча отделене хIанз бахаш дукха нах ба, хьалха Пригородни районе а кхыча районашка а баьха, хIанз цу отделене балхаш деш а инвалидаш болаш а. Цу совхоза наьсар-кертерча отделене цIенош деш йола бригада хилча цига бахача таро йоацаш болча наха доккха новкъостал хургдар, шоашта пачча хьалкхено хьаденна ссуда цар бригада дIа а телаш, царна цIенош хьадергдар.

Наьсар-кертерча отделене бахача наха из гIулакх дийцад отделенен управляющи волча новкъ. Шадижев Саламханага. Цо жоп деннад: «ЦIенош деш йола бригада вIашагIйолла дага лаьца хIама дац», аьнна. Нагахь совхоза отделенен управляющи волча новкъ. Шадижевс а, из бригада вIашагIйоллара дага лаьца хIама ца хилча, малав хьохгI цу совхоза отделене а вена, цунна хьалхара из бригада вIашагIйолла декхарийла? Отделенен управляющи вола новкъ. Шадижев декхарийла ва цу юрта бахача таро йоацаш болча наха шийна дулуш дола новкъостал де иштта уж Iана ара бусарг боацаш чехкагIа царна дулаш дола новкъостал де декхарийла ба совхозера а районера а кулгалхой.

ЕВЛОЕВ М. А.

Наьсаре цIенош дара гIулакх дика лелац

Наьсарен районе цIабаьхкача наха укх шера хьалде лаьрхIа 1.200 цIа да.

ХIанз укх сахьте цу цIеношта чIоагIагI эшаш йола материал, цIен тIа юлла кирпишки етта кирпишки, хьаеш йолча Наьсарерча «Красный Октябрь» яхача кирпични завода болх дика лелац. ХIана аьлча сезонах мара болх беш йоца завод, дахача шера ремонт яь кийчъяь хиннаяц, тIаккха тоъам боллаш из болх ховш бола нах а бац.

Бакъдар аьлча райкомои райисполкомои цу гIулакха башха йоакхо еш а хиннаяц.

ТIаккха заводе болх а беш шоашта чуIе цIенош деш 96 дезал ба. Царна новкъостал деш завода дирекцес дIаеннай 99 эзар етта кирпишки, 150 эзар цIен тIа юлла кирпишки, 50 м³ хьун, иштта кхыйола материалаши. Уж материалаш хьа а нийца балхара дIабувлаш а, шой хан-ханнахьа балха хьа ца ухаш а ба цигара цхьабола нах. Царца лархIа мегаргболаш ба Дарсигов Султани Бузуртанов Ахьмади, Магушков Бисолтеи.

ХIаьта кирпишкашта кепа етташ йолча цеха кулгалдеш вола Мидаров Ахьмад менна вехе балха а вай директорцеи кхыча болхлошцеи гIар еш хул. Мидаров а волаш, кхаъ сага уж гIулакхаш бахьан боккха бехк баьб, цу тайпара хIама кхы тучадоале лакхехьара бехктокхам берг хилар дIа а хойташ.

М. ТУМГОЕВ.

Районерча культуран цIагIа хинна лекци

Укх шера 21- ча сентябра, сарахьа Первомайски района культуран цIагIа вIашагIкхийтар дукха кагий а бокхий нах. Галашкара къахьегамхой тулбеннабар Нохч - ГIалгIай АССР-ча Iилмани политически знанеш йоаржаеча обществан члена новкъ. Штефана ешача паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш дувцача лекцега ладувгIа.

Новкъ. Штефана дийцар Американ вIашагIкпийттача штаташа лелаеча юхерчеи юкъерчен малхбоален паччахьалкхений гIулакхий политиках. Лектаро белгалдаьхар Американ вIашагIкхийттача мехкашка базаш ехкаш леладу бIеха гIулакхаш. Атомни терзах доала зе дийцар лектора, 1945-ча шера Японе техача атомни бомба даь зенаш а дувцаш.

Новкъ. Штефана бийцар паччахьалкхенашта юкъера кхоххам дIабакхара а, атомнии водороднии, ракетнии герзаш дIададахара хьакъехьа Советски Союзо кIаьд ца луш лоаттабу къовсам. ДIахо йодача хана Советски Союзои социалистически мехкий лагерои из къовсам дIахьорг хиларах а дийцар лекторо. Лекцега ладийгIараша даьча дуккхача хаттараштa жопаш тийлар лекторо.

Къахьегамхоша шоаш лекцена раьза хиларца доккха баркал аьлар лектора новкъ. Штефана.

ЕВЛОЕВ Б.

Саг вийначоа топаш тоха суд яьй

25 сентябра 1957 шера Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхерча Суда Уголовни гIулакхий коллеге дийцар Озиев Илеза Iабдурахьим верах дола дош. Дукха нах бар суда зала чу вIашагIкхийтта. Суда хьалхишка эттар, Даьхен тешеме вoi коммунист Озиев Илеза Iабдурохьим къиза вийна, адамий сибатехьара бIехала дог дола, бирса аькха — Гадаев Мохьмад.

1-ча августа 1957 шера дегI тоха ца луш, кулг ца агаш, станце юхха тийшача балхаца фоартагI шоза урс а Iетта вийнав Гадаевс гунахь доаца, зIамга саг, дезала да, хьаьнала къахьегамхо Озиев Iабдурохьим.

Духхьашха даьдац Гадаевс из тайпа бIеха гIулакхаш. 1933 шерх Ножай-юрта школен заведующи а вийна из бахьан долаш суд а текхай цо.

1947 шера паччахьалкхен доккха зе а деш, социалистически рузкъа лочкъадар бахьан долаш 10 шу суд яь хиннав бIехача гIулакхах къахкаргвоаца Гадаев. Судо дош дувцача хана йоккхача эгIазлонца бIарахьежар зале хинна нах дуккха хана денз бIеха гIулакхаш леладеш хьавоагIача маьрша саг вийнача, адамий сибатехьарча аькханна — Гадаевна.

Гадаевс леладаьча бIехача гIулакхий лерттIа тохкам а баь, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхерча суда уголовни гIулакхий коллегес топаш тоха суд яьй цунна.

Гадаевца болча цабезамах дегаш хьалдиза баьгIача наха чIоагIа раьза хинна къоабалйир суда приговор.

ВИСАНГИРЕЕВ.

ФУТБОЛ

29 сентябре «Орджоникидзе» цIерах йолча стадионе, Шолжа-тIалан «Нефтяник» яха команда лейзар Краснодарера енача «Нефтяник» цIи йолча футбольни командаца. Ловзарга хьажа баьхкараш стадион хьалйизаьяр.

Шаккъа команда берригa низ тIабахийта лейзар, цхьаккха команда кот ца йоалаш дIачакхдаьлар хьалхара таим.

ШоллагIа таим чакххдала 10 минут йисаьча хана цхьа бургац чутехар хьаьшаша фусамдаьшта. Счет кхы хувца ца луш чакхдаьлар ловзар, кот Краснодар а йолаш.

О. БУЗУРТАНОВ.

„Красный молот" яхача заводе

«Красный молот» яхача завода Оздоев Исмайли Кирил начальник волча фонтанни арматуран цеха коллектива август бетта дика болх барагIа дIаюха тела цIе байракхи, совгIатана 1000 сом ахчеи делар.

Даьхача дикача хьоккхамаш тIа ца соцаш Октябран 40 дизара сийна социалистически яхь кхы тIа шеръеш я цеха коллектив.

Нов. Полинец мастер волча сборочни цехе дика болх бу фонтанни арматура вIашагIйоллача нов. Кашина бригадо. 300 процент боарам кхоачаш бу цо сменах 3 комплект вIашагIа а йоллаш, боарамах цаI йоагIача.

Токарно-винторезни станока тIа дика болх бу нов. Шейкинас. Итт дюйм йола корпуса цементировочни головкаш, тедача низа методаца ю цо. ТIера гом хьокхача хана, 2 милиметр подачей, 20 милиметр тедара кIоаргали леладу цо. 3 сахьати 40 миноти боарамагIа ха йоагIача, цхьан сахьате 20 минотеи боахк цо из болх. 1957 шера 23 сентябре, сменах 3 головка йоагIача, 10 головка йир цо.

Радиально - сверлильни станока тIа болх беш волча Незаметдиновс 0,67 милиметр подача лу, минота 350 го боаккхаш чехкал а йолаш. А. Т. З. крышкашта Iургаш доахаш цу тайпарча балхаца, сменах 40 кийчъйир цо, боарамах 20 йоагIача.

Карусельни станока тIа дика болх бу фонтанни арматуран корпусаш еча Бесчетный Егора бригадо. Сменах 15 йоагIача, 30 кийчъю цар. Тедара кIоаргал 12 мм долаш, 1,5 мм подача хиларагIа вIаштIехьа боал из болх ишта.

Шера дола декхар кхоачашдаь яьнний из бригада хIанззе а.

ЧИФЛИКЯНЦ,

«Красный молот» яхача завода дежурный инженер-диспетчер.

РЕДКОЛЛЕГИ.

ГIалгIай алфавит (алапаш)

ГIалгIай алфавит эрсий алфавитаца нийсдаь да, цудухьа гIалгIай меттала дола йоазув кепа теха арадаккха йиш я моллагIча эрсий типографеи, эрсий йоазон машинкацеи. Иштта вай алфавит хиларах из Iомаде аттагIа да.

ДукхагIа дола алапаш гIалгIай а эрсий а цхьатарра да. Цхьа дола алапаш эрсий доацаш, гIалгIай да.

ГIалгIай а эрсий а цхьатарра дола алапаш ераш да:

а, б, в, г, д, е, ё, ж, з, и, й, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ (из алап — оаз, вай наьха дешашца яздац) ъ, ы, ь, э, ю, я.

ГIалгIай меттаца долаш а эрсий меттаца доацаш а ераш да: аь, яь, хь, хI, кх, гI, кI, пI, тI, цI, чI, къ, рхI.

Уж алапаш-оазаш укх дешашца йоагIа:

аь — аьшк — железо, аькха — зверь, гаьнаш — ветви.

яь — яьшка — ящик.

Хь — хьайра — мельница, Ахьмад — Ахмет, бухь — вершина, ахьар — помол.

ХI — хIама — вещь, хIилла — хитрость.

Кх — кха — пашня, кхор — груша, аькха — зверь, кхокх — голубь.

I — Iам — озеро, Iа — зима, йоI — девушка, дуIа — буря, муIа — рог.

ГI — гIала — город, башня, гIалгIа — ингуш, гIайба — подушка, лагIа — ступень.

КI — кIа—пшеница, кIомал—конопля, кIоаг — яма.

ПI — пIаьраска — пятница, пIелг — палец, хумгIар — кабура.

ТI — тIоа — сливки, тIа — лапа, тIоарска—сафьян.

ЦI — цIа — дом, цIий — кровь, цIена — чистый.

ЧI — чIодж — ущелье, чIуг — кольцо.

Къ — къамаьл — беседа, речь, къора — глухой, къам — народ, дукъ — перевал, ярмо.

РхI — ворхI — семь, бархI — восемь, берхIа — подливка.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: Шолжа-гIала. Красни фронтовикий улица, № 23. Телефон 2-25-72, корректорске 2-30-91.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 23. редактора 2-41-23, редакции—2-25-72, корректорской—2-30-91.

СФ02507. 11-ча августа 1918-ча шера цIерагI йола типографи. Заказ № 7.000